

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Вишновецька С.В.

«__» _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«Правознавство»

**Тема: «Дитячий будинок сімейного типу, як форма влаштування дітей,
позбавлених батьківського піклування»**

Виконавець: Побережнюк Вікторія Володимирівна

Керівник: д.ю.н., професор Тімуш Ірина Сергіївна

Київ-2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Юридичний факультет

Кафедра цивільного права і процесу

Освітньо-професійної програми «Правознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

С.В. Вишневецька

«__» _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Побережнюк Вікторії Володимирівни

Тема роботи «Дитячий будинок сімейного типу, як форма влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування»

затверджена наказом ректора від «20» грудня 2019 р. № 2871/ст.

2. Термін виконання роботи: з 14 жовтня 2019 р. по 29 грудня 2019 р., та з 20 січня 2020 року по 09 лютого 2020 року

3. Вихідні дані роботи: нормативно-правові акти, періодичні видання, монографічна наукова література, зарубіжні джерела.

4. Зміст пояснювальної записки:

Особливості функціонування дитячого будинку сімейного типу; теоретичні основи поняття дитячого будинку сімейного типу; організаційно-правові аспекти функціонування дитячого будинку сімейного типу; правове закріплення основ соціального захисту дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування в Україні; організація і діяльність дитячих будинків сімейного типу на прикладі Польщі.

5. Календарний план-графік

№	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Вибрати тему дипломної роботи	до 01.10.2019	виконано
2	Затвердити тему і план роботи у наукового керівника	до 15.10.2019	виконано
3	Визначити статистичну, інформаційну базу дослідження скласти бібліографію	до 26.10.2019	виконано
4	Оформити і обговорити з науковим керівником перший розділ роботи	до 30.11.2019	виконано
5	Оформити і обговорити з науковим керівником другий розділ роботи	до 11.12.2019	виконано
6	Оформити і обговорити з науковим керівником третій розділ роботи	до 21.12.2019	виконано
7	Доопрацювати роботу, оформити її кінцевий варіант	до 26.01.2020	виконано
8	Отримати відгук керівника та рецензію	до 29.01.2020	виконано
9	Підготувати доповідь на захист	до 01.02.2020	виконано

6. Консультанти з окремих розділів

Розділ	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Консультанти з окремих розділів не залучались			

7. Дата видачі завдання: 15.10.2019 р.

Керівник дипломної роботи _____ д.ю.н., професор Тімуш Ірина Сергіївна

(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____ Побережнюк Вікторія Володимирівна

(підпис)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Дитячий будинок сімейного типу, як форма влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування»: 83 сторінок, 74 використаних джерел.

СІМ'Я, ДИТИНА, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ОПІКА І ПІКЛУВАННЯ, БАТЬКИ-ВИХОВАТЕЛІ, СИРІТСТВО, ДИТЯЧИЙ БУДИНОК СІМЕЙНОГО ТИПУ.

Мета дипломної роботи полягає в комплексному вивченні теоретичних проблем і аналізі наявних законоположень, що визначають правову природу дитячого будинку сімейного типу; специфіку договору про передачу дитини (дітей) на виховання в дитячий будинок сімейного типу; особливостей правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин в дитячому будинку сімейного типу, а також відповідальності прийомних батьків за неналежне виконання обов'язків по вихованню дітей.

Об'єктом дослідження є сукупність правовідносин, що виникають в процесі створення та діяльності дитячого будинку сімейного типу.

Предметом дослідження стали сімейно-правові та цивільно-правові норми, закріплені у відповідних нормативно-правових актах, що регулюють

Методологічна основа дослідження. Для досягнення зазначеної мети та розв'язання поставлених завдань дослідження ґрунтується на положеннях діалектичного методу пізнання, приватно-наукових (історичного, формально-логічного, системного аналізу та ін.), А також спеціально-юридичних методів (нормативного, порівняльно-правового, методу правового моделювання).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що автор намагалася висвітлити основні теоретичні проблеми правового регулювання відносин, пов'язаних зі створенням і функціонуванням дитячого будинку сімейного типу виходячи з сучасних викликів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ В СИСТЕМІ ПРАВОВИХ ФОРМ УЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	10
1.1. Теоретичні основи поняття дитячого будинку сімейного типу.....	10
1.2 Особливості функціонування дитячого будинку сімейного типу.....	15
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТВОРЕННЯ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ ДЛЯ ДІТЕЙ - СИРІТ ТА ДІТЕЙ ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	22
2.1. Організаційно-правові аспекти функціонування дитячого будинку сімейного типу.....	22
2.2. Правове закріплення основ соціального захисту дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування в Україні.....	32
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМЕЙ У СТВОРЕННІ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ	38
3.1. Організація і діяльність дитячих будинків сімейного типу на прикладі Польщі.....	38
3.2. Відповідальність батьків за порушення прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.....	59
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК БІБЛОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження обумовлена наявністю проблеми влаштування дітей-сиріт та дітей, які залишилися з різних причин без батьківського піклування у сім'ї. Виховання таких дітей у відповідних виховних, лікувальних і тому подібних установах не тільки не дає належного ефекту, але вельми часто сприяє формуванню у дітей девіантної поведінки. Фахівці відзначають, що тільки в умовах сімейного виховання можливе вирішення завдання з підготовки цих дітей до самостійного життя.

Відповідно чинного законодавство України, в якості однієї з правових форм виховання дітей, які залишилися без піклування батьків, передбачено новий інститут сімейного права – дитячий будинок сімейного типу. За своїм змістом інституту прийомної сім'ї та дитячого будинку сімейного типу схожі. Відмінність полягає в кількості, яких беруть на виховання, а також в умовах створення та функціонування дитячого будинку сімейного типу. Суть діяльності дитячого будинку полягає в тому, що цей будинок створюється місцевими органами влади. Орган опіки та піклування на умовах, визначених законом, іншими правовими актами, а також договором передає в сім'ю на виховання зазначених дітей. Тим самим держава виконує покладений на неї обов'язок щодо забезпечення виховання дітей, які залишилися без піклування батьків, передбачену Конвенцією ООН «Про права дитини» від 20.11.1989 р.1 і Декларацією ООН «Про соціальні і правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному і міжнародному рівнях» від 03.12.1986 р. Однак досвід створення і діяльності дитячих будинків сімейного типу показав, що правове регулювання відповідних відносин недосконале. Багато аспектів цих відносин не врегульовані або врегульовані не в повному обсязі. До теперішнього часу не дослідженою є сама природа дитячого будинку сімейного типу: чи можливо її створення тільки на основі сім'ї, в якій прийомні батьки проживають в зареєстрованому шлюбі або ж прийомна сім'я може бути також створена особами, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах.

Важливим є питання про правову природу договору про передачу дітей на виховання в дитячий будинок сімейного типу, що призводить як до появи норм права де адекватно регулюють відповідні відносини, так і до помилок у правозастосуванні. Досить схематично врегульовані особисті немайнові та майнові відносини між батьками, які створили дитячий будинок сімейного типу і прийомними дітьми, і між прийомними дітьми та іншими членами прийомної сім'ї. Відсутні в законодавстві спеціальні рішення в частині відповідальності прийомних батьків за невиконання або неналежне виконання ними відповідного договору.

Недосконалість чинного законодавства і помилки при його застосуванні обумовлені перш за все недостатнім обсягом наукових досліджень з проблем функціонування дитячих будинків сімейного типу. Таким чином, дане дослідження, що стосується особливостей створення і діяльності дитячих будинків сімейного типу має як теоретичне, так і важливе практичне значення, що свідчить про актуальність теми цієї наукової роботи.

У науці сімейного та цивільного права до теперішнього часу немає кваліфікаційних робіт, в яких були б досліджені правові проблеми дитячих будинків сімейного типу. Практично не досліджується зазначена проблема і в юридичній літературі. Можна лише вказати на те, що питання дитячого будинку сімейного типу невелике увага приділяється в підручниках і навчальних посібниках з питань сімейного права України.

Теоретичною основою наукового дослідження є досягнення, представлені в роботах українських та зарубіжних вчених – фахівців у галузі сімейного та цивільного права: Л. М. Баранову, В. І. Борисову, В. С. Гопанчука, І. В. Жилінкову, Н. С. Кузнецову, З. В. Ромовську, Ю.С. Червоного, Я.М. Шевченко, С. Я. Фурсу, Д.В. Боброву, В.Ю. Євко, Ю. Ю. Черновалюк, О.О.Свіжа, Н.В. Султанова, Л. С. Солодухіна, А.С. Суходольська, Я. Ткачук, Д. Касьянова та ін.

Мета і завдання виконання дипломної роботи. *Мета* дипломної роботи полягає в комплексному вивченні теоретичних проблем і аналізі

наявних законоположень, що визначають правову природу дитячого будинку сімейного типу; специфіку договору про передачу дитини (дітей) на виховання в дитячий будинок сімейного типу; особливостей правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин в дитячому будинку сімейного типу, а також відповідальності прийомних батьків за неналежне виконання обов'язків по вихованню дітей.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі **завдання**:

- вивчити та розкрити поняття дитячого будинку сімейного типу, визначити ступінь і рівень теоретичної розробленості теми;

- ґрунтуючись на поглядах вчених-правознавців визначити правову природу дитячого будинку сімейного типу, як форми виховання дітей, які залишилися без піклування батьків;

- дослідити специфіку договору про передачу дитини (дітей) на виховання в дитячий будинок сімейного типу,

- особливості правового регулювання дитячого будинку сімейного типу;

- проаналізувати правове становище дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування на досвіді функціонування сімейних будинків в Польщі

- вказати на міру відповідальності батьків за невиконання або неналежне виконання їх обов'язків виходячи з досвіду європейських держав.

Об'єктом дослідження є сукупність правовідносин, що виникають в процесі створення та діяльності дитячого будинку сімейного типу.

Предметом дослідження стали сімейно-правові та цивільно-правові норми, закріплені у відповідних нормативно-правових актах, що регулюють відносини щодо створення і діяльності дитячого будинку сімейного типу.

Методологічна основа дослідження. Для досягнення зазначеної мети та розв'язання поставлених завдань дослідження ґрунтується на положеннях діалектичного методу пізнання, приватно-наукових (історичного, формально-логічного, системного аналізу та ін.), А також спеціально-юридичних методів (нормативного, порівняльно-правового, методу правового моделювання).

Науковий доробок, що міститься в роботі, заснований на дослідженні й оцінці норм Конституції України, Сімейного Кодексу України, Цивільного Кодексу України, законів та інших нормативно-правових актів України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що автор намагалася висвітлити основні теоретичні проблеми правового регулювання відносин, пов'язаних зі створенням і функціонуванням дитячого будинку сімейного типу виходячи з сучасних викликів.

Новий підхід виявлений при дослідженні правового регулювання такої форми влаштування дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, а також прийомних батьків та прийомних дітей, в правовому регулюванні особистих немайнових і майнових відносин в дитячих будинках сімейного типу, в дослідженні специфіки відповідальності прийомних батьків за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків.

Публікації. Результати дослідження опубліковані у науковій статті «Особливості функціонування дитячого будинку сімейного типу» № 6, 2019 року в науковому виданні «Порівняльно-аналітичне право», який включено до Переліку наукових фахових видань.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ В СИСТЕМІ ПРАВОВИХ ФОРМ УЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

1.1. Теоретичні основи поняття дитячого будинку сімейного типу

В Україні склалася досить розгалужена система влаштування дітей, які залишилися без піклування батьків, що передбачає влаштування дітей як сім'ю, так і в державні навчально-виховні заклади. Разом з тим, правове регулювання відносин, що виникають у процесі влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, є недосконалим і має суттєві прогалини. На практиці це призводить до порушення прав і законних інтересів неповнолітніх, які й без того мають глибокі душевні травми через своє соціальне становище. Сказане, безпосередньо стосується і правового регулювання діяльності дитячих будинків сімейного типу. Незважаючи на багаторічний досвід існування таких будинків, регулювання їх діяльності ще й досі не одержало свого закріплення на рівні закону. Положення про дитячий будинок сімейного типу існує вже у багатьох редакціях, воно не регулює всі ті численні відносини, що виникають під час створення, діяльності та припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу. Залишається невизначеним правовий статус дитячого будинку сімейного типу і через це не можна з упевненістю сказати, яке саме законодавство, крім Положення про дитячий будинок сімейного типу, треба застосовувати при вирішенні питань, неврегульованих Положенням [1].

Одним із сучасних принципів сімейного права України є принцип пріоритету сімейного виховання дітей: і тих, які мають батьків, і тих, які з різних причин залишилися без батьківського піклування. Цей принцип безпосередньо закріплено в СК України [2]. Відповідно до ч.3 ст. 5 СК держава забезпечує пріоритет сімейного виховання дитини, бо право дитини на виховання у родині це її невід'ємне та природне право, і ніде крім сім'ї дитина

не зможе одержати ту турботу і те тепло, які потрібні їй для нормального розвитку. Це треба враховувати також і при влаштуванні дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування. Передача їх в сім'ю має розглядатися як пріоритетна форма влаштування дитини, і тільки у випадках, коли це неможливо, мова може йти про забезпечення прав та інтересів дитини іншими способами. Традиційною альтернативою сімейного виховання є передача дитини в дитячі інтернатні заклади. Якщо раніше така передача була вимушеним, але практично єдиним шляхом улаштування дитини, яка залишилася без батьківського піклування, то останнім часом становище поступово змінюється. Здійснюються активні пошуки моделей відносин, які б, з одного боку, брали все позитивне із сімейної форми влаштування дитини, а з іншого – мали необхідну державну підтримку, тобто ті риси, які притаманні інтернатній формі влаштування неповнолітніх. Річ у тім, що в багатьох випадках передачу дитини в сім'ю унеможливають чинники суто економічного порядку: фізичні особи мають бажання взяти дитину на виховання, надати їй умови сімейного життя, але з фінансових та економічних причин змушені від цього відмовлятися. У таких випадках виникає потреба у створенні нових, комбінованих форм улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування [3, с.67].

Виходячи з законодавства України дає підстави для виокремлення трьох форм улаштування дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків:

- 1) сімейна форма (улаштування дітей у сім'ю);
- 2) інтернатна форма (улаштування в навчально-виховні заклади);
- 3) змішана-сімейна форма (улаштування дітей у сім'ю із збереженням державної підтримки) [4, с.52].

Названі форми характеризуються специфічними комплексами юридичних засобів забезпечення прав та інтересів дітей, позбавлених батьківського піклування.

До сімейної форми (улаштування дітей у сім'ю) з урахуванням норм чинного та перспективного законодавства України можна віднести такі види влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: усиновлення дитини (гл. 18 СК); опіка та піклування над дитиною (гл. 19 СК); фактичне виховання (ст. 269 СК) [5].

Дитячі будинки (улаштування до навчально-виховних закладів) має такі види: будинки дитини (для дітей від народження до трьох років); Дитячі будинки для дітей дошкільного віку; Дитячі будинки для дітей шкільного віку; Дитячі будинки змішаного типу для дітей дошкільного та шкільного віку; загальноосвітня школа-інтернат для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків (може бути з дошкільним відділенням).

Змішана-сімейна форма (улаштування дітей у сім'ю із збереженням державної підтримки) включає патронат і прийомну сім'ю.

Важливою формою влаштування дітей є сімейна форма. Улаштування дітей в сім'ю має на меті створення дитині умов сімейного виховання, збереження можливості її проживання в сім'ї родичів чи інших осіб, які б виховували дитину та здійснювали за нею догляд, тому ця форма безумовно є пріоритетною. Улаштування дітей в сім'ю забезпечується різними способами і здійснюється за допомогою різних правових механізмів. Кожен з них має свої характерні риси і дає можливість урахувати особливості відносин, що виникають між дитиною та особою, яка її виховує.

На думку Євко В.Ю. усі види сімейної форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, мають спільні ознаки, які дають змогу, по-перше, об'єднати їх в одну групу, а, по-друге, стверджувати, що між суб'єктами цих форм виникають суто сімейні правовідносини. Суб'єктами цих правовідносин є виключно фізичні особи, пов'язані спільністю проживання та побуту, веденням спільного господарства. Державні органи не є суб'єктами правовідносин, що виникають між усиновителем та всиновленою дитиною, між опікуном (піклувальником) та підопічним, фактичним вихователем та вихованцем. Наведені ознаки дають змогу твердити, що всиновлені діти, які

передані під опіку чи піклування, або які знаходяться на фактичному вихованні, та їх усиновителі, опікуни (піклувальники), фактичні вихователі складають саме сім'ю у тому сенсі, в якому її розуміє законодавець (ст. 3 СК) та більшість учених-юристів [6, с.68]. Інші ознаки, що характеризують сімейну форму влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.

Інша формою влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, як уже зазначалося, є влаштування їх до навчально-виховних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Ця форма може застосовуватися тільки у тих випадках, коли немає можливості надати дитині умови сімейного виховання, тобто залучити один із видів улаштування дитини в сім'ю. Державні організації, що безпосередньо опікуються дітьми, діють на підставі Положення про навчально-виховні заклади для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків [7].

Наступна форма влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування – змішана-сімейна – поєднує в собі ознаки як сімейного, так і інтернатного влаштування дітей і включає прийомну сім'ю і патронат. Ця форма є найменш розвинутою як у теоретичному і законодавчому сенсі, так і з точки зору практики влаштування дітей.

Дитячий будинок сімейного типу і прийомна сім'я є відносно новим інститутом сімейного права України, але за принципами, покладеними в основу її діяльності, вона має ознаки як сімейної так і інші форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.

Прийомна сім'я – це сім'я, що добровільно взяла із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, від 1 до 4 дітей для виховання та спільного проживання. Загальна кількість дітей у такій сім'ї рахуючи рідних та прийомних, як правило, не повинна перевищувати 5 осіб (п. 2 Положення про прийомну сім'ю). Діти до прийомної сім'ї передаються на підставі Угоди про влаштування дітей до прийомної сім'ї на виховання та спільне проживання. Оскільки цей інститут улаштування дітей, позбавлених

батьківського піклування, є новим, ґрунтовних досліджень з цього питання в науці сімейного права України поки що не існує[8].

СК України передбачає ще один вид улаштування у сім'ю дітей, позбавлених батьківського піклування – патронат. Цей вид не є зовсім новим, але законодавче закріплення на рівні Кодексу він одержав уперше. Відповідно до ст. 252 СК України за договором про патронат орган опіки та піклування передає дитину, яка є сиротою або з інших причин позбавлена батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) до досягнення дитиною повноліття, за плату.

Зазначені види змішаної-сімейної форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейної форми наближає те, що діти передаються на виховання особам (прийомним батькам, патронатним вихователям), які до досягнення дітьми повноліття постійно сумісно з ними проживатимуть та вестимуть спільне господарство, виховуючи їх. Але, на відміну від правовідносин, що складаються в сім'ї тільки за участю фізичних осіб, при влаштуванні дітей до прийомних сімей або під патронат складаються своєрідні тристоронні правовідносини, суб'єктами яких є ще й держава в особі органу опіки та піклування, що бере на себе обов'язок з утримання переданих на виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [9, с.83].

Таким чином, сьогодні в Україні існують три альтернативні форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, кожна з яких має свої особливості, свої позитивні та негативні риси. Але незважаючи на те, що найбільш бажаним є влаштування дитини, яка залишилася без батьківського піклування, в сім'ю, дуже часто сім'ї не мають економічних і фінансових можливостей утримувати таку дитину, навіть коли вони цього бажають. З огляду на це, уявляється необхідним всебічний розвиток сімейної форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, шляхом удосконалення нормативної бази і розширення практики застосування, оскільки оптимальним є сполучення фінансової підтримки з боку держави пересічних громадян, які мають бажання виховувати знедолених дітей, але не мають для

цього необхідним матеріальних засобів, та виховання у сімейному оточенні дітей, позбавлених батьківського піклування [10, с.865].

В Україні перше Положення про дитячий будинок сімейного типу було прийняте постановою Кабінету Міністрів України № 267 від 27 квітня 1994 року, але його редакція теж мала значні недоліки. Пізніше і ця постанова втратила чинність.

Нині дитячі будинки сімейного типу діють на підставі Положення про дитячий будинок сімейного типу у третій редакції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 267 від 26 квітня 2002 року, про те необхідно вказати і Закон України Про охорону дитинства [11].

Незважаючи на те, що перші дитячі будинки сімейного типу були створені понад вісімнадцять років тому, а також на те, що сьогодні в Україні функціонує ціла низка таких будинків, досі не проводилось ґрунтовних наукових досліджень відносин, які виникають у процесі створення, існування та припинення діяльності цих будинків. Важко визнати досконалим і стан нормативного регулювання діяльності дитячого будинку сімейного типу, а також практику застосування існуючих норм. Тому виникає потреба в науковому аналізі природи дитячого будинку сімейного типу і створенні адекватної правової форми для відносин, що виникають між дітьми, які потребують піклування та особами, які беруть на себе обов'язок з їх виховання.

1.2. Особливості функціонування дитячого будинку сімейного типу

Питання про правову природу дитячого будинку сімейного типу та про його місце у системі форм та видів улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, може бути вирішене шляхом проведення порівняльного аналізу всіх існуючих в Україні форм улаштування дітей, а вирішувати питання про сутність дитячого будинку сімейного типу можна тільки в загальному контексті заходів, спрямованих на піклування про дітей.

Перш за все необхідно визначити до якої форми влаштування дітей належить дитячий будинок сімейного типу (сімейної, інтернатної або змішаної-сімейної). Стосовно цього питання склалися дві основні концепції. Згідно з першою, дитячий будинок сімейного типу являє собою сім'ю [12, с. 125]. Друга концепція полягає у визнанні дитячого будинку сімейного типу державним закладом. Вона підтримується практичними працівниками, які займаються влаштуванням дітей, позбавлених батьківського піклування. Існує і ще одна думка відповідно до якої дитячий будинок сімейного типу є самостійною формою сімейного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [13, с. 13].

Для того щоб дійти певного висновку, необхідно проаналізувати наведені концепції, з'ясувавши особливості сімейних форм влаштування дітей, які залишилися без піклування батьків, а також характерні ознаки навчально-виховного закладу як форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Євко В.Ю. вважає, що визначення правової природи дитячого будинку сімейного типу потребує ґрунтовного аналізу підстав виникнення та припинення правовідносин, що виникають між суб'єктами зазначеної форми влаштування покинутих дітей, характеру і обсягу тих прав та обов'язків, що виникають між цими суб'єктами, та порівняння їх з іншими існуючими способами влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Цей аналіз дозволить зробити висновок про те, до якої саме форми влаштування дітей – віднести дитячий будинок сімейного типу [14, с.70].

Першою ознакою, яка дасть змогу визначити місце дитячого будинку сімейного типу в системі форм улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, є підстави виникнення правовідносин між суб'єктами цих форм.

Так, підставою виникнення дитячого будинку сімейного типу є комплекс юридичних фактів, який включає в себе: 1) бажання особи чи осіб взяти для виховання та спільного проживання в сім'ю дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яке виражається в письмовій заяві; 2) письмовий

висновок відповідного відділу у справах сім'ї та молоді про наявність умов для створення дитячого будинку сімейного типу; 3) рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, яке ухвалюється місцевими органами виконавчої влади.

Діти до дитячого будинку сімейного типу передаються на підставі Угоди про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу, у зв'язку з чим виникає питання: з якого моменту дитячий будинок сімейного типу вважається створеним? З моменту прийняття рішення про створення дитячого будинку сімейного типу місцевими органами виконавчої влади, чи з моменту підписання зазначеної Угоди? Від відповіді на це питання буде залежати, чи вважати факт укладання Угоди однією з підстав створення дитячого будинку сімейного типу чи ні. А також залежатиме і момент виникнення певних взаємних прав і обов'язків у батьків-вихователів і органу опіки та піклування. На нашу думку, дитячий будинок сімейного типу можна вважати створеним з моменту прийняття рішення про його створення місцевими органами виконавчої влади, оскільки зі змісту Положення про дитячий будинок сімейного типу випливає, що він може деякий час існувати і без дітей, наприклад, у період його комплектування при створенні, а також тоді, коли всі діти з нього вибули з якихось причин, а нових ще не набрано [15].

Підставами виникнення прийомної сім'ї є: письмовий висновок відділу у справах сім'ї та молоді; а також рішення про утворення сім'ї, що ухвалюється відповідними місцевими органами виконавчої влади. Підстави виникнення патронатного виховання у законі чітко не вказуються, але з огляду на підстави виникнення правовідносин між суб'єктами інших форм улаштування покинутих дітей можна припустити, що підставами виникнення правовідносин патронатного виховання є, по-перше, факт залишення дитини без піклування батьків; по-друге, заява особи, яка виявила бажання взяти цю дитину в сім'ю, по-третє, рішення відповідного органу державної влади. Підставами для вміщення дитини у навчально-виховні заклади для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, є: факт залишення дитини без піклування

батьків; рішення державної виконавчої влади за місцем проживання дитини про необхідність направлення її в заклад; путівка відповідного органу державної виконавчої влади, у віданні якого знаходиться заклад [16].

Таким чином, за підставами створення дитячий будинок сімейного типу наближається до сімейної форми влаштування дітей, оскільки виникнення правовідносин між батьками-вихователями та вихованцями дитячого будинку сімейного типу однаковою мірою залежить і від бажання тих осіб, які будуть у ньому працювати, тобто майбутніх батьків-вихователів, що не має місця у навчально-виховному закладі, і від рішення державних органів, що здійснюють добір кандидатів.

Другою ознакою, яка дає можливість відрізнити дитячий будинок сімейного типу від інших форм та видів улаштування дітей є характер прав і обов'язків учасників відносин і, в першу чергу, факт збереження чи, навпаки, припинення правового зв'язку між дитиною, яка передається на виховання, та її рідними батьками.

При передачі дитини до дитячого будинку сімейного типу правовий зв'язок її з рідними батьками не припиняється. Діти, які виховуються у дитячому будинку сімейного типу, якщо це не суперечить їх інтересам і не заборонено рішенням суду, мають право підтримувати контакти з рідними батьками та іншими родичами (п. 16 Положення про дитячий будинок сімейного типу). Вони також мають право на раніше призначені аліменти, пенсії, допомогу, які перераховуються на особисті рахунки, відкриті на їх ім'я в установах банку (п. 14 Положення про дитячий будинок сімейного типу) [17, с.25].

Не припиняється правовий зв'язок між батьками та дітьми і в разі передачі дитини до прийомної сім'ї (п. 13 Положення про прийомну сім'ю), на патронатне виховання, при призначенні над дитиною опіки чи піклування, при фактичному вихованні. Правовий зв'язок з батьками та родичами дитина втрачає тільки при її усиновленні, але теж не у всіх випадках. Не припиняє

правові зв'язки з батьками та іншими родичами за походженням дитина, позбавлена батьківського піклування, при передачі її до інтернатного закладу.

Із цього можна зробити висновок, що при кожній формі влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, правовий зв'язок дітей з батьками та родичами за походженням зберігається, і дитячий будинок сімейного типу не є виключенням із цього правила.

Наступною ознакою сімейних правовідносин відповідно до ч.2 ст.3 СК є взаємність прав і обов'язків їх суб'єктів. Наявність або відсутність цієї ознаки у правовідносинах між батьками-вихователями та вихованцями дитячого будинку сімейного типу дає змогу віднести цей вид улаштування покинутих дітей до однієї з трьох форм. Через це доцільно з'ясувати, чи мають взаємний характер правовідносини між батьками-вихователями та вихованцями дитячого будинку сімейного типу.

Правовідносини між усиновителем та усиновлюваною особою мають двосторонній характер, оскільки, згідно зі ст. 232 СК з моменту усиновлення виникають взаємні особисті немайнові та майнові права і обов'язки між особою, яка усиновлена (а в майбутньому – між її дітьми і внуками), та усиновлювачем і його родичами за походженням. Усиновлення надає усиновлювачеві права і накладає на нього обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у такому ж обсязі, який мають щодо дитини її батьки. Усиновлення надає особі, яку усиновлено, права і накладає на неї обов'язки щодо усиновлювача у такому ж обсязі, який має дитина щодо своїх батьків. Ця ознака робить ці правовідносини максимально схожими на сімейні правовідносини між рідними батьками та дітьми [18, с.49].

При фактичному вихованні двосторонній взаємний характер має тільки обов'язок фактичних вихователів та їх вихованців по утриманню у випадку, якщо вихованці не мають батьків або якщо батьки з поважних причин не в змозі їх утримувати за умови, що фактичні вихователі постійно виховували дитину як члена власної родини та надавали їй систематичну матеріальну допомогу (ст.ст. 269, 271 СК).

Не має місця взаємність при опіці або піклуванні, оскільки опікун не зобов'язаний утримувати свого підопічного (ст. 249 СК). Взаємності також немає і при змішаній-сімейній формі влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, оскільки прийомні батьки та патронатні вихователі мають щодо прийомної дитини тільки обов'язки, а прийомна дитина щодо них – тільки права.

При передачі дитини, позбавленої батьківського піклування, до дитячого закладу, вихованці навчально-виховного закладу по відношенню до його працівників, а також і до власника цього закладу ніяких прав та обов'язків не мають [19, с. 67].

За цією ознакою дитячий будинок сімейного типу подібний саме до дитячого форми влаштування дітей: на батьків-вихователів законом та Договором покладаються певні обов'язки щодо вихованців дитячого будинку сімейного типу, а вихованці щодо прийомних батьків мають певні права. Батьки-вихователі мають більший обсяг прав та обов'язків щодо дітей, які знаходяться у них на вихованні, у порівнянні з навчально-виховним закладом, але він все ж таки менший у порівнянні з батьківськими правами та обов'язками.

Для з'ясування природи різних форм улаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, важливим є вирішення питання щодо відплатності або безвідплатності дій вихователів. Тому буде доречним проведення порівняльного аналізу різних форм та видів улаштування дітей під таким кутом зору.

Згідно з п. 22 Положення про дитячий будинок сімейного типу батькам-вихователям такого дитячого будинку виплачується грошове утримання, розмір якого визначається згідно з чинним законодавством. Відплатний характер має також виконання своїх обов'язків патронатними вихователями (ст. 254 СК).

Виходячи із суті Положення про прийомну сім'ю, прийомні батьки виконують свої обов'язки безвідплатно. Безвідплатний характер має і виконання обов'язків із опіки чи піклування (ст. 249 СК). Також безоплатний

характер має виконання обов'язків всиновлювачів щодо всиновлених дітей. Це положення прямо у законі не закріплене, але воно впливає з правової природи стосунків між батьками і дітьми та між усиновителями і всиновлюваними дітьми. Фактичні вихователі також безвідплатно здійснюють виховання та утримання дитини. Крім того, не можна вважати відплатністю обов'язок повнолітніх вихованців утримувати осіб, з якими вони проживали однією сім'єю до досягнення повноліття [20].

За виконання своїх обов'язків директор закладу, заступник директора по навчально-виховній роботі, вихователь-методист, учителі, вихователі, медичний персонал навчально-виховного закладу, які знаходяться у трудових відносинах із закладом, одержують заробітну плату.

Таким чином, виховання дітей, позбавлених батьківського піклування може здійснюватися як на відплатній, так і на безвідплатній основі. При сімейній формі влаштування вихователі не одержують від держави ніякого грошового утримання, що пояснюється максимальним наближенням умов виховання дітей до сімейних. Дитячий будинок сімейного типу за цією ознакою схожий на інтернатну форму, але батьки-вихователі не знаходяться у трудових відносинах з органом, який ухвалював рішення про його створення.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СТВОРЕННЯ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ ДЛЯ ДІТЕЙ - СИРІТ ТА ДІТЕЙ ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

2.1. Організаційно-правові аспекти функціонування дитячого будинку сімейного типу

Між батьками-вихователями і органом опіки та піклування існує цілий комплекс правовідносин, що виникли на підставі Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу. Питання щодо припинення правовідносин, що виникають у процесі діяльності дитячого будинку сімейного типу має бути розглянуте з точки зору правової природи цих правовідносин. Для цього треба нагадати, що Договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу є підставою виникнення низки зобов'язань: щодо виховання дітей, житлового найму, майнового найму, оренди землі. Наведені правовідносини припиняються з припиненням діяльності дитячого будинку сімейного типу, яка у свою чергу залежить від дії Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу [21, с.73].

Відповідно до п. 4 Положення про дитячий будинок сімейного типу дія Договору припиняється у разі, коли в дитячому будинку сімейного типу виникають несприятливі умови для виховання та спільного проживання дітей (важка хвороба батьків-вихователів, відсутність взаєморозуміння з дітьми, конфліктні стосунки між дітьми), а також у випадках повернення вихованців рідним батькам (опікуну, піклувальнику, усиновителю) та досягнення дитиною повноліття, за згодою сторін, з інших причин, передбачених Договором, та за рішенням суду [22, с.24].

Діяльність дитячого будинку сімейного типу може бути припинена у добровільному та примусовому порядку. Усі юридичні факти, перелічені в Положенні, є підставами для припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу у добровільному порядку, оскільки не передбачають такого припинення внаслідок неправомірної поведінки батьків-вихователів. Результатом неправомірної поведінки батьків-вихователів буде припинення

діяльності дитячого будинку сімейного типу в примусовому порядку. Підставами такого припинення є неналежне виконання або невиконання батьками-вихователями своїх обов'язків за договором, а також заподіяння ними шкоди життю, здоров'ю і майну вихованців.

Підстави припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу у примусовому порядку розглядалися в попередньому розділі, тому в цьому розділі будуть охарактеризовані тільки підстави припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу в добровільному порядку. Із приводу цього слід зауважити, що у добровільному порядку діяльність дитячого будинку сімейного типу може бути припинено за рішенням органу опіки та піклування, а у примусовому – як за рішенням органу опіки та піклування, так і за рішенням суду.

Отже, якщо примусове припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу пов'язане із застосуванням до батьків-вихователів заходів юридичної відповідальності, то припинення його діяльності в добровільному порядку пов'язане з певними правомірними діями або подіями, що є підставами припинення зобов'язальних правовідносин, які виникли під час діяльності дитячого будинку сімейного типу [23, с. 243].

Способи припинення зобов'язань, незалежно від підстав їх виникнення, перелічені у главі 50 ЦК України. Але не всі з них можуть служити способами припинення тих зобов'язальних правовідносин, які виникають на підставі Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу. Так, не можуть бути припинені зобов'язання щодо виховання дитини шляхом передання відступного, зарахуванням, прощенням боргу, поєднанням боржника та кредитора в одній особі, ліквідацією юридичної особи. Це пояснюється особливою правовою природою дитячого будинку сімейного типу, а також специфікою об'єктів і предметів Договору про організацію його діяльності. Крім того, комплексний характер Договору обумовлює різні способи припинення різних зобов'язальних правовідносин, які виникають з цього Договору.

Оскільки об'єктом Договору є дії, спрямовані на забезпечення належного виховання дітей, позбавлених сімейного оточення, неможливо припинити зобов'язання щодо виховання дитини шляхом передачі кредиторів (органу опіки та піклування) певної грошової суми або майна (відступного) замість здійснення виховання дітей, які передані для спільного проживання та виховання в дитячий будинок сімейного типу.

Тривалість процесу виховання не дозволяє припинити зобов'язання, що виникають із Договору, зарахуванням. Крім того, у випадку припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу мова не може йти про однорідність вимог, оскільки не можна достатньою мірою оцінити працю батьків-вихователів щодо виховання через те, що вона здійснюється постійно і потребує великих фізичних та психічних затрат, які можуть бути компенсовані органом опіки та піклування тільки частково.

У договорі про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу боржниками є батьки-вихователі, а кредитором – орган опіки та піклування. Збігтися названі особи не можуть хоча б тому, що орган опіки та піклування є юридичною, а батьки-вихователі – фізичними особами. Через це, зазначений Договір не може бути припиненим і поєднанням боржника та кредитора в одній особі. правонаступництво в даному випадку теж неможливе, оскільки зобов'язання щодо виховання дітей, переданих у дитячий будинок сімейного типу, тісно пов'язане з особою батьків-вихователів.

Орган опіки та піклування є державним органом – юридичною особою – і його ліквідація залежить від державних приписів: якщо цей орган буде ліквідовано, то його повноваження у порядку правонаступництва повинні бути передані іншому державному органу. Таким чином, навіть при ліквідації органу опіки та піклування право вимоги належного виконання батьками-вихователями своїх обов'язків щодо виховання дітей повинно бути передане іншому державному органу, який буде виконувати відповідні функції. Тобто не можна ставити благополуччя дітей, позбавлених батьківського піклування, в залежність від наявності чи відсутності певного державного органу, який бере

участь у захисті прав та інтересів зазначеної категорії осіб, а це означає, що ліквідація органу опіки та піклування не тягне за собою припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу через ліквідацію юридичної особи.

Не може бути припинене зобов'язання щодо виховання батьками-вихователями дітей, які їм передані шляхом прощення боргу, оскільки такий спосіб розрахований на звільнення кредитором боржника від майнового обов'язку, а на батьків-вихователів покладено обов'язок немайнового характеру – виховувати дітей, позбавлених батьківського піклування. Уявляється також, що незважаючи на те, що орган опіки та піклування має по відношенню до батьків-вихователів майновий обов'язок щодо їх утримання, останні також не можуть звільнити названий орган від цього обов'язку, оскільки передбачається, що ці кошти є єдиним джерелом існування батьків-вихователів. Але інші зобов'язання, що виникли з Договору і мають майновий характер, можуть бути припинені шляхом прощення боргу. До них можна віднести зобов'язання з користування транспортним засобом і щодо оренди землі. Так, транспортний засіб і земельна ділянка можуть бути передані батькам-вихователям у власність [24, с.15].

Таким чином, зобов'язальні правовідносини, що виникли в процесі діяльності дитячого будинку сімейного типу, можуть бути припинені: 1) шляхом виконання, проведеного належним чином; 2) за домовленістю сторін; 3) неможливістю виконання; 4) смертю боржника [25, с. 90].

Обов'язок батьків-вихователів щодо виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, припиняється шляхом його належного виконання. Стосовно дитячого будинку сімейного типу належне виконання цього обов'язку полягає в тому, що він повинен бути виконаний щодо певної дитини, яку було передано для виховання та спільного проживання в дитячий будинок сімейного типу. Місце виконання цього зобов'язання принципового значення не має, але з огляду на те, що батьки-вихователі укладають Договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу з певним місцевим органом опіки та піклування та на те, що певний дитячий будинок сімейного

типу фінансується з місцевого бюджету, він повинен розташовуватися саме на тій території, на яку поширюється юрисдикція зазначеного органу. Важливе значення при цьому має також строк, протягом якого мусить виконуватися назване зобов'язання. Діти передаються в дитячий будинок сімейного типу, як правило, до досягнення ними повноліття. Таким чином, у разі, коли дитині виповниться 18 років, зобов'язання щодо її виховання батьками-вихователями повинно припинитися.

Положення про дитячий будинок сімейного типу передбачає виключення із цього правила, який надає дитині право у разі продовження навчання у професійно-технічному або вищому навчальному закладі I–IV рівнів акредитації залишатися в дитячому будинку сімейного типу до закінчення навчання. У даному випадку виникає суперечність із сімейним законодавством, відповідно до якого власні батьки дитини виконують свій обов'язок щодо її виховання до досягнення нею повноліття, а із змісту Положення випливає, що батьки-вихователі мусять виховувати навіть повнолітніх дітей. Враховуючи зазначену суперечність, у Положенні необхідно передбачити норму, що б звільняла батьків-вихователів від обов'язку виховувати повнолітніх дітей, які ще залишаються проживати в дитячому будинку сімейного типу. Отже, обов'язок батьків-вихователів щодо виховання дитини, взятої в дитячий будинок сімейного типу, припиняється з досягненням дитиною повноліття [26].

Слід однак зауважити, що кожен з батьків-вихователів має обов'язок щодо виховання стосовно кожної дитини, позбавленої батьківського піклування, яка з ними проживає. Тому цей обов'язок стосовно кожної дитини припиняється окремо, що не тягне за собою безумовне припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу, і як наслідок, припинення правовідносин між батьками-вихователями і органом опіки та піклування. Правовідносини припиняються тільки між батьками-вихователями і дитиною, яка досягла повноліття.

Діти-сироти, які жили в родині батьків або не пам'ятають її, змушені міняти своє місце проживання у зв'язку з віком або іншими обставинами.

Наприклад, діти з дому дитини можуть переїхати в дитячий будинок, дитину можна приймати опікунами, прийомними батьками, а потім «повертатися» назад. Життя дитини без батьків дуже відрізняється від життя його колег, чії батьки піклуються про них. Дитина в громадській установі не має сенсу постійного будинку. «Наші респонденти та документи з Фонду прав людини показують, що деяким дітям довелося міняти до шести населених пунктів, включаючи місце народження і освіту після закінчення навчання, чотири або п'ять інституцій [27, с.19].

Домашні зв'язки у дітей-сиріт знищуються кілька разів:

- 1) побутові відносини та відокремлення від родичів;
- 2) домашні зв'язки, коли дитина починає розглядати дитячий заклад-будинок, а вихователі і діти-родичі.

Опинившись у дитячих установах, діти повністю втрачають усі родинні зв'язки. За таких обставин існують постійні вимоги до здатності дитини адаптуватися. «Фахівці відзначають основні види адаптації людини шляхом адаптації до існуючих обставин, що ростуть в навколишнє середовище або змінюються самі (діяльність людини в цьому випадку спрямована на кращу і більш повну адаптацію до навколишнього середовища за рахунок власних резервів і особистих ресурсів) і самознищення, виведення з навколишнього середовища, якщо неможливо прийняти значення навколишнього середовища як свої власні і не змогли змінити і завоювати світ навколо нього (в цьому випадку людина може втратити почуття власної гідності або значення того, що оточує). У зв'язку з «державним» вихованням, сироти формують деякі риси особистості, які, в сенсі, створюють долю. Соціальна дезадаптація, в тій чи іншій формі, зазвичай є супутником таких дітей. «Діти-сироти – проблемна група і не тільки психологічно; позбавлені емпатії в родині, з близькими, які постраждали зловживання – це те, що можна вважати частиною початкового капіталу, що супроводжує початкові позиції. У нормальних обставинах, як правило, початковий адаптивний потенціал дає родині: соціальний статус, виховання, здоров'я, освіту і багато іншого, що не завжди вдається виміряти,

описати, а іноді навіть зловити, наприклад, психологічні характеристики» [28, с.156].

Існуюча система роботи з дітьми які потрапляють у дитячий будинок сімейного типу залежить від багатьох соціально-психологічних, об'єктивних і суб'єктивних чинників і не завжди сприяє успішній особистій адаптації. Вона стала ознакою того часу, коли батьки-вихователі дитячих будинків або державних будинків намагалися, у зв'язку з використанням фізичних покарань від образу слова до позбавлення продовольства, побиття, розміщення в психіатричній лікарні тощо. У дитячих установах травмовано, в тому числі від побоїв доглядачів і старших дітей, а також промислових. Тут, з одного боку, лікують хвороби, а з іншого боку-не закінчують і не провокують. Все це може вплинути на подальший фізичний розвиток дитини і психічні здібності. Якщо термін «госпіталізація» успішно знайдений для раннього дитинства, проведений у громадській установі, самі випускники характеризують його як армію, в'язницю, важку працю. Стартові позиції сиріт обумовлені рівнем психічного і фізичного здоров'я, а також освітою і освітою, в тому числі, отриманими в державній установі. «Дослідження низки дослідників прояви соціально-негативної поведінки дозволили стверджувати, що майже всі діти у дитячих будинках зазнають знедолених наслідків перебування і освіти в державних житлових установах. Вчені відзначили певні соціально-психологічні риси дітей-сиріт, наявність яких, що призводить до розвитку девіантної поведінки у дітей-сиріт у дитячому будинку. До них відносяться: деструктивна лінія для вирішення конфліктних ситуацій; труднощі у побудові міжособистісних стосунків; Високий рівень особистої тривоги; Недостатня самооцінка; Низькі рівні самоврядування і самоконтроль; підвищений рівень мотиваційної агресивності».

Кадрові питання у дитячих будинках набагато складніше вирішити, ніж у звичайних дитячих садках і школах. Це стосується, насамперед, установ, розташованих у невеликих віддалених населених пунктах. Часто в таких закладах посилають учнів з поганою поведінкою або поганою академічною

ефективністю. Ступінь відкритості навчального закладу багато в чому визначає розвиток учнів. Якщо звичайна, вільна, у дитини є кілька кіл спілкування: сім'я, школа (дитячий садок), різні гуртки і спортивні секції, близькі і далекі родичі, особисті друзі і друзі батьків, сусіди, двір і т. д. набагато менші, і всі вони можуть бути визначені на одній території і тим самим особам. У повністю закритих установах діти повністю відокремлені від зовнішнього світу: вони живуть і навчаються в одній будівлі в ізольованій зоні. Питання про закриття навчального закладу дуже близьке до питання можливості вибору, включаючи освіту і коло спілкування. В'язниця в пам'яті вже дорослих сиріт просто створює цей недолік вибору, коли змушений робити все, як все і за графіком. Дослідження показали, що на додаток до характеру, виховання, здоров'я, адаптації сирота залежить від присутності родичів і відносини, які формуються з ними. Опинившись у дитячих установах, діти повністю втрачають усі родинні зв'язки. Брати і сестри розділені, визначені в різних навчальних закладах за віком, коли один з них потребує коригуючих тренувань, лікування. Одна дитина може бути передана в іншу школу як покарання за погану поведінку або навчання. Крім явно жорстоких підходів до дітей-сиріт, можна констатувати психологічну неписьменність дорослих, які працюють з дітьми. В результаті неможливості або небажання враховувати вікові характеристики дітей, діти відставали в розвитку. Це, зрештою, впливає на здатність приймати гідне місце в житті, вести себе відповідно до вимог Закону і моралі. Така сумна заява не означає, що ніщо не може бути змінено. Адаптація до насильства або відсутність вибору, ймовірно, просто неможливо. Але де дезадаптація викликана, скоріше, психологічними причинами, вона може і повинна бути виконана. Дитячі заклади укомплектовані соціальними вчителями, викладачами-психологами, грамотними вчителями. З багатьма дитячим будинкам тримати в контакті не погане виробництво і просто хороших людей [29, с. 123].

Підводячи підсумок, можна сказати, що соціально-психологічні причини несприятливого розвитку є: неправильна організація спілкування між

дорослими і дітьми, нездатність тих форм, які домінують в установах, особливо в дитячих будинках і дошкільних будинках; у непостійності, часте правонаступництво дорослих виховують дітей; у відсутності психолого-педагогічній підготовці дитячих домашніх вчителів, для дітей та інтересів, їх байдужість до дітей; У недоліках програм вчителя і навчання, за дефекти розвитку, викликані відсутністю сім'ї; в недиференційований підхід до дітей у вихованні та навчанні: розміщення дітей з різним ступенем затримки психічного розвитку в одній групі та навчання їх у тій самій програмі. Як основні підходи, які впливають на адаптацію дітей в дитячому будинку і уникнути неадаптації. Можна запропонувати наступне: Загальна гуманістична орієнтація колективу дитячої установи; розуміючи дитинство як особливе значення, дитині потрібен захист, освіта, освіта та право на матеріальну підтримку, оскільки дитина ще маленька, залишилася без батьків і захищена законом; встановлення допомоги дітям у «складній життєвій ситуації»; чітке розуміння вікових особливостей не на повсякденному рівні, а на науковому рівні; знання нових формувань, провідних видів діяльності, вікові завдання, типові поведінкові прояви дітей різного віку є необхідною для належної освіти; розуміння, що «спілкування з дорослими є передумовою для психічного та особистісного розвитку дитини».

Виявлення та соціально-психологічна робота з особистими труднощами дитини; цілеспрямоване формування середовища дитини, як дорослого, так і дитини, на основі духовних і соціальних цінностей; своєчасність соціальної, педагогічної та психологічної допомоги дитині. Нездатність адаптуватися до існуючої навколишнього середовища може призвести до реакції уникнення, аж до самогубства. Діти-сироти можуть бути класифіковані як ризик неадаптації, відхилення. Діти залишають притулок і йдуть у невідомість. І хоча держава гарантує їм як житло, так і дозвіл на проживання, багато хто з сиріт дійсно не може отримати його.

2.2. Правове закріплення основ соціального захисту дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування в Україні

Відповідно до п. 4 Положення про дитячий будинок сімейного типу, на підставі рішення про створення такого будинку, між батьками-вихователями і органом, який ухвалив рішення про його створення, укладається Угода про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу. Слід зауважити, що законодавець пропонує оформляти правовідносини між батьками-вихователями і органом опіки та піклування Угодою, хоча фактично укладається договір, тобто двосторонній правочин. На наш погляд, усе ж таки доцільно застосовувати до вказаного документа термін «договір» для того, щоб підкреслити правову природу цього юридичного факту.

Сторонами Договору є орган опіки та піклування і батьки-вихователі (батько-вихователь). Договір передбачає права і обов'язки сторін, порядок матеріального забезпечення дитячого будинку сімейного типу та соціального забезпечення його вихованців.

У доктрині цивільного права термін «Договір» розглядається з трьох точок зору: по-перше, як підстава виникнення правовідносин (юридичний факт), по-друге, як самі правовідносини, що виникли з цієї підстави і, по-третє, як форма, якої набувають відповідні правовідносини [30, с. 864]. Для досягнення мети даного дослідження необхідно, чітко встановити, про яке значення терміна йтиме мова. Для цього необхідно розглядати договір як – юридичний факт і як правовідносини. Чітке розмежування цих понять має велике теоретичне і практичне значення, оскільки договір як юридичний факт служить підставою виникнення договору як правовідносин. Але після укладення договору, він як юридичний факт, переходить до підстав договірних правовідносин, а виконуються та припиняються саме договірні правовідносини. На цю обставину вже вказувалося в літературі і при цьому наголошувалося на тому, що «до тех пор пока законодательство не будет изменено и в нем не будет устранена нечеткость терминологии можно и нужно анализировать два аспекта

договора: договор как юридический факт и договор как правоотношение» [30, с. 865]. Далі поняття «договір» буде розглядатися як юридичний факт, який тягне за собою виникнення певних правовідносин.

Правову природу Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу визначити досить важко, оскільки нез'ясованим залишається питання, чи правомірно віднести договір, у якому однією із сторін є орган управління, до публічного права чи він повністю відноситься до сфери регулювання приватного права. З'ясування цього питання має дуже важливе значення, бо від цього залежить, яке договірне право застосовується (приватне чи публічне, цивільне чи адміністративне), які діють засоби регулювання, які є можливості для здійснення управлінських дій і який правовий шлях вирішення спорів у галузі управління вибрати. Як вірно зазначив Ю.М. Старілов, якщо однією стороною договору або навіть обома сторонами є суб'єкти публічно-правових адміністративних дій, то це зовсім не означає, що у даному випадку укладається адміністративний Договір [31, с. 46].

Теорія адміністративного права у різні часи намагалася визначити певні особливості адміністративних договорів [32, с.46]. Доктриною адміністративного права були розроблені і певні їх ознаки, за допомогою яких можна відмежувати адміністративні договори від інших видів договорів [32, с. 47]. Визначені нею характерні риси адміністративних договорів можна розглянути для з'ясування того, чи має Договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу публічно-правовий характер, тобто є адміністративним договором, чи він усе ж таки є цивільно-правовим договором, а отже регулює відносини, що належать до приватної сфери.

Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу властиві деякі ознаки адміністративного договору, але він не є адміністративним договором, оскільки сфера відносин, що ним регулюється, є приватно-правовою, спори, які виникають під час його дії, регулюються у судовому порядку. Однак, незважаючи на це, Договір усе ж таки породжує

певні адміністративно-правові відносини – це відносини з контролю за знаходженням у сім'ї батьків-вихователів вихованців дитячого будинку сімейного типу, які регулюються саме адміністративними нормами, а не Договором, і органи опіки та піклування у цих відносинах виявляють саме свої владні повноваження по відношенню до батьків-вихователів, і між ними відсутня та рівноправність, що властива цивільно-правовим договорам.

Крім відносин щодо виховання та утримання дітей, Договір регулює відносини з виплати батькам-вихователям грошового утримання. За своєю правовою природою ці відносини є трудовими. Праця батьків-вихователів з вихованням дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, взятих ними у власну сім'ю, прирівнюється до праці педагогічних працівників. Завдяки цьому Договір набуває деяких ознак трудового договору. Але чи можна ототожнювати його з трудовим договором.

Із визначення трудового договору зазвичай виводять дві основні ознаки, що відрізняють його від цивільно-правових договорів. По-перше, це підкорення працівників внутрішньому трудовому розпорядку, а, по-друге, регулювання трудовим договором процесу праці, у той час як цивільно-правовий договір укладається щодо результатів праці. Але обидві ці ознаки були піддані критиці у науковій літературі. М.І. Брагінський та В.В. Вітрянський вказали на те, що «необхідність підкорятися волі іншої сторони повністю укладається в межі будь-якого цивільно-правового зобов'язання взагалі і цивільно-правового договору зокрема» [33, с. 51]. Крім того, існують трудові договори, які не передбачають підкорення працівника внутрішньому трудовому розпорядку, наприклад, договір з надомним працівником. Щодо передачі власникові результатів праці, то ніхто не забороняє укласти цивільно-правовий договір, за яким ніякий результат праці замовнику не передається, оскільки послуга, що надається за таким договором, невіддільна від самого процесу її надання.

У зв'язку з цим у літературі запропоновано формально-юридичний критерій розмежування цивільно-правового і трудового договорів. При укладенні цивільно-правового договору слід зважати на те, що підрядник

(виконавець, автор тощо) виконує роботу на свій ризик, самостійно організовує виконання роботи, не підкоряється правилам внутрішнього трудового розпорядку, не має права на одержання допомоги по соціальному страхуванню. Навпаки, при укладанні трудового договору працівник підкоряється правилам внутрішнього трудового розпорядку, про прийняття його на роботу видається наказ, працівник має право на одержання допомоги по соціальному страхуванню [34]. Крім того, трудові відносини регулюються, за загальним правилом, імперативними нормами, а тому угода між сторонами трудового договору можлива тільки з питань, які не врегульовані законодавством, а також у випадках, коли нормами права прямо чи непрямо надається диспозитивне значення. Цивільно-правові відносини, навпаки, регулюються у переважній більшості диспозитивними нормами, а імперативне регулювання для цивільно-правових відносин є винятком.

Положення про дитячий будинок сімейного типу містить як імперативні, так і диспозитивні норми. Слід зазначити, що диспозитивному регулюванню підлягає матеріальне забезпечення діяльності дитячого будинку сімейного типу, а імперативному – немайнові права та обов'язки, що виникають між сторонами Договору та між батьками-вихователями і вихованцями дитячого будинку сімейного типу.

Та обставина, що договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу служить підставою виникнення відносин, які за своєю правовою природою належать до різних галузей права, дає змогу стверджувати, що Договір має комплексний характер.

На жаль, у цивілістичній літературі питання комплексних договорів розроблено недостатньо і, разом з тим, склалася думка про такі договори як про нетипові відносини [35, с. 82]. Проте проблема комплексних договорів значуща не тільки для класифікації існуючих договорів, хоча і цей аспект досить важливий. Їх виділення має також практичне значення, бо у зв'язку з цим виникають найбільші труднощі при застосуванні норм зобов'язального права [36, с. 67]. Відсутність достатньої чіткості у термінах, що застосовуються в

юридичній літературі, нерідко призводить до змішування понять комплексного і змішаного договорів [37, с.316]. Іноді ж поняття «змішаний» та «комплексний» договір використовуються як синоніми. Так, О.Е. Щербініна договір про участь у торговельно-промисловій виставці характеризує то як комплексний, то як змішаний Договір [38, с. 6, 10].

Критерій для розмежування понять «комплексний» та «змішаний» договір був запропонований О.М. Садіковим. На його думку, комплексні правові явища (у тому числі й договори) є сполучення різногалузевих елементів, а змішані договори містять елементи різних договорів одногалузевої належності [39, с. 32]. За визначенням А.О.Собчака комплексні договори служать підставою виникнення двох і більше зобов'язань, об'єднаних єдиною господарською метою. Необхідність координації зобов'язань, що виникають, їх пристосування до досягнення єдиної господарської мети в межах правовідносин, що породжуються комплексним договором, викликає до життя організаційні відносини. Поєднання організаційних та майнових відносин – відмінна риса комплексного договору, яка визначає багатосторонній характер регулювання вказаних відносин. У літературі комплексні договори розглядаються як різновид господарських договорів, що застосовуються у відносинах між організаціями [40, с. 64]. Але є підстави вважати, що загальна конструкція комплексного договору може бути поширена не тільки на господарські договори за участю юридичних осіб, але й на інші види договорів. Зокрема, Договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу також має ознаки, притаманні комплексним договорам.

Договір про передачу дітей на виховання в дитячий будинок сімейного типу є сімейно-правовим договором, який вважається укладеним з моменту передачі дітей. Предметом є виховання дитини в сім'ї, що не може бути кваліфіковано як цивільно-правової послуги. Утримання дітей здійснюється за рахунок коштів, наданих стороною за договором – органом опіки та піклування, який також виплачує винагороду прийомним батькам.

Договір може бути розірваний в односторонньому порядку у випадках, передбачених законом як прийомними батьками, так і органами опіки та піклування. Договір припиняється закінченням терміну його дії, смертю прийомних батьків та прийомних дітей тощо.

Сімейно-правові обов'язки і права прийомних батьків по відношенню до прийомним дітям мають законне походження, в договорі здійснюється лише деяка конкретизація цих прав і обов'язків стосовно конкретних осіб. Дані права і обов'язки прийомних батьків є особистими і абсолютними.

Сімейно-правові обов'язки і права прийомних дітей ґрунтуються як на законі, так і на договорі. Прийомна дитина має право вимагати від прийомних батьків здійснення діяльності щодо її виховання. У той же час прийомна дитина зобов'язаний шанобливо ставитися до своїх прийомним батькам, надавати допомогу в організації загального побуту і дозвілля, не пропускати занять у відповідних освітніх установах і т.д.

Беручи до уваги відносини приймального батьківства, моральні та етичні чинники, має бути заборонено укладення шлюбу між прийомним батьком і прийомним дитиною, між кровними дітьми прийомних батьків та прийомними дітьми, а також між прийомними дітьми. При розірванні договору і припинення прийомної сім'ї, дані шлюби можуть реєструватися.

Діти, які працюють в селянському (фермерському) господарстві, створеному на базі дитячого будинку сімейного типу, за загальним правилом, стають учасниками спільної власності на майно фермерського господарства разом з прийомними батьками та іншими членами селянського (фермерського) господарства.

Найважливішим інструментом, за допомогою якого держава може сприяти у ефективному функціонуванні дитячих будинків сімейного типу є створення належних умов. Законодавство, що регулює питання створення дитячих будинків сімейного типу, а також відносини між сім'єю і державою, ще повинні пройти значний шлях для того, щоб відповідати реальним потребам розвитку цих інститутів. Головне тут – створення «працюють» законів, а для

цього необхідна взаємодія з практикою, виявлення реальних практичних проблем, які необхідно вирішувати в нормативних актах. При цьому умови можна забезпечити діалектичну єдність взаємовпливу нормативних актів на життя сім'ї через облік в них її соціальних, духовних, культурних інтересів і впливу сім'ї на культуру суспільства в цілому.

РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМЕЙ У СТВОРЕННІ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ

3.1. Організація і діяльність дитячих будинків сімейного типу на прикладі Польщі

Організація і діяльність дитячих будинків сімейного типу на прикладі Польщі регулюється Законом Про соціальну допомогу від 12 березня 2004 р. Закон розкриває одну з форм надання допомоги дитині, позбавленій всієї або частини батьківської відповідальності і передбачає влаштування в цілодобовий навчально-виховний заклад сімейного типу. Ст. 80 Закону виокремлює три типи таких закладів: опіку та навчальні заклади типу інтервенція, сім'я та соціалізація, що передбачає цілодобовий догляд за дітьми у цьому навчальному закладі. Ст. 80 п 2 також передбачає форму багатофункціональної установи, поєднуючи діяльність: інтервенція, соціалізація та інші послуги для допомоги дітям та сім'ям. «Сімейні дитячі будинки є найпоширеніший тип центрів догляду та освіти сімейного типу». Призначення цього закладу має на меті створити дітям, позбавлених батьківського піклування та у яких немає батьків умови для належного зростання. Це дає можливість дітям зростати в умовах сім'ї. Правила організації та функціонування сімейних закладів викладені в Розпорядженні міністра з питань праці та соціальної політики від 19 жовтня 2007 року щодо догляду за навчальними закладами [41]. Відповідно до §5 цього Положення, сімейний заклад створений для створення однієї великої родини для дітей різного віку, в якій вони можуть жити у багатодітній сім'ї. До основних завдань цього типу закладів відносять надання їм освіти, вирівнювання у розвитку в школі та задоволення дітям необхідних життєвих потреб та потреби в розвитку, включаючи емоційні, соціальні, релігійні, а також забезпечує використання медичних послуг та освіти, обумовлених окремими положеннями. Обов'язковість сімейного закладу є, за консультацією з судом, створення центру допомоги та центру усиновлення та піклування,

правил контактів між дитиною та батьками. Сімейний заклад щодо реалізації задоволення потреб дитини керується, зокрема, благом дитини та повагою до прав дитини. Важливим є питання поваги до прав батьків та сімейного права, і перш за все, правовий контакт з дитиною, потреба діяльності з підтриманням стосунків дитини з сім'єю та забезпечення його повернення до сім'ї. Виходячи, з Закону «...сімейний дитячий будинок, діє на основі резолюцій повіту, в якому він створений. Він є організаційним підрозділом повіту, призначеним для виконання завдань повіту».

Сімейний дитячий будинок як організаційний підрозділ повіту – це бюджетна одиниця, оскільки відповідно до регламенту, виконує завдання повіту через організаційні одиниці, що є організаційно-правовою формою Закон від 30 червня 2005 р. про державні фінанси. Статуту повинні визначати принципи роботи такої організації як об'єкту. Ст.36 Закону про повітне самоврядування визначає, що організація та принципи функціонування повітних організаційних підрозділів визначаються організаційними положеннями, прийнятими управлінням повіту, якщо окремими положеннями не передбачено інше[42].

Ґрунтуючись лише на цих умовах, можна зробити висновок, що всі питання, пов'язані з представництвом, висловленні від імені повіту. Засоби, діяльність, пов'язані зі звичайним управлінням підрозділу, та діяльність перевищення звичайного управління повинна регулюватися в статуті та визначатися в регламенті навчально-виховних закладів. Кожен сімейний дитячий будинок створений за схемою. Він призначається постановою ради повіту з наданням йому статуту. Організація та правила функціонування Повітного староства визначають організаційні регламенти, прийняті радою повіту на рух ради повіту. Відповідно до §14 Положення про соціальну політику, щодо центрів догляду та освіти. Розділ 10 Закону про соціальну допомогу від 12 березня 2004 р. вказує, про детальну організацію догляду за навчальним закладом, а також специфіку та обсяг наданої допомоги регламентом об'єктів. Положення готуються директором догляду за

навчальним закладом із зверненням в довідковий центр. Це деталізація правил, що міститься в статуті. Вони можуть бути до нього додані, дозвіл директора сімейного дитячого будинку на індивідуальну діяльність. Правило, визначене регламентом, полягає в тому, що в установі сімейного типу може одночасно проживання від 4 до 8 дітей. У виняткових, особливо виправданих випадках кількість дітей може бути збільшено. Це той випадок, коли до закладу приймаються численні брати та сестри. Допустимо також у конкретних ситуаціях керувати сімейним закладом, в якому присутні менше дітей. Це відбувається в перший рік його функціонування або в період передуючи передбачуваному розпуску об'єкта. На практиці його не розміщують у сімейному будинку дитини. І природні, і соціальні сироти спрямовані до сімейних дитячих будинків. Вони є зазвичай діти, які потребують індивідуалізованих методів впливу. У будинку родини дитина, в кожному цілодобовому догляді та навчальному закладі, може залишатися до досягнення повноліття. Термін перебування може бути продовжений до його завершення, освіта, яку вони розпочали до досягнення повноліття (стаття 80, пункт 8 Закону про соціальну допомогу) [43]. На місці прийомних дітей, які стали самостійними, інші діти дотримуючись принципу того, що наймолодша дитина може стати самостійною до того, як вихователь здобуде пенсійні права. Сімейним дитячим будинком керує директор, який також є вихователем. У виняткових випадках, за відсутності цього типу, об'єктом може керувати інша особа, призначена суб'єктом господарювання лідером (повіт, воєvodське самоврядування, католицька церква, інші церкви, релігійні об'єднання, соціальні організації, фонди та асоціації) за погодженням з її директором. Людина, яка має освіту хоча б середню, може стати директором у сімейному дитячому будинку, яка має відповідну підготовку в центрі усиновлення та догляду, про який йдеться у ст. 77 розділ Закон про соціальну допомогу від 12 березня 2004 року та отримала свідоцтво про кваліфікацію для виконання цього завдання, тобто схильність, мотивація, компетентність. За його відсутності сімейним закладом керує особа, призначена керівним органом, за погодженням

з директором. Вихователь у сімейному закладі може поєднувати адміністративні та службові функції. У закладі особа, яка має більше чотирьох дітей, може бути найнята на допомогу. У сімейному закладі може бути працевлаштована особа, вихователь може поєднувати адміністративні та службові функції [44, с. 13].

Слід наголосити, що розміщення дітей та їх правове становище в сімейних дитячих будинках є підставою для направлення дитини до сімейного закладу (як і для будь-якої форми прийомної допомоги) є рішення суду про розміщення його в такому захисті (§ 15 п. 8 Положення міністра соціальної допомоги з питань догляду та навчальних закладів). Це ж положення дозволяє розміщувати заклади по догляду за дітьми, які перебувають під природним батьківським повноваженням батьків. Дитину направляють до сімейного дитячого будинку повітом, компетентним за місцем проживання дитини за погодженням з директором закладу. Направлення базується на рішенні суду про розміщення в ньому дитини. Розміщення у приміщенні також може відбуватися за запитом батьків. Законний опікун дитини, якого призначили, також може подати таку заяву в ситуації, коли дитина не перебуває під батьківським повноваженням природних батьків. Про направлення дитини додому Довідковий центр сімейного догляду повідомляє суд, який виніс рішення щодо цього питання. Направлення дитини, позбавленої всієї або частини батьківського піклування, до родини дім-інтернат для цілодобового перебування може відбутися після вичерпання можливості надання допомоги природній родині або влаштування в прийомну сім'ю. Перебування в ньому повинно бути тимчасовим – поки дитина не повернеться до природної родини, розміщення в прийомну сім'ю чи досягнувши повноліття. Сімейні будинки для дітей приймаються без направлення та без отримання згоди представників. Кожній дитині до 13 років надається піклування поки не з'ясується ситуація дитини. У випадках, що вимагають негайної впевненості догляд за дітьми – за вказівкою судді, принесеної поліцією, школою чи особами, що заявляють відмову від дитини, загроза його життю чи здоров'ю. Відповідна різниця

повинна бути врахована при направленні дітей до сімейного закладу, вік між дитиною та директором сімейного дитячого будинку, так що незалежність дітей, розміщених в ньому, відбувалися до досягнення пенсійного віку директора закладу. Відповідно до Закону про соціальну допомогу, дітям слід першими шукати сімейне середовище без супроводу, бажано пов'язане з родичами. Якщо родичі не дають гарантії забезпечення добра дитини, і не прагнуть пов'язати між собою сімейні умови. Інколи трапляються випадки, що таке середовище знаходиться в повіті, відмінному від повіту походження дитини [45]. Відповідно до Закону можна підписати договір між повітом місця проживання дитини та сім'єю дитячого будинку від іншого повіту. Правила підписання договорів між прийомними сім'ями з інших повітів. Це питання законодавець не врегулював, який повіт повинен укласти контракт із сімейним будинком, слід враховувати обидва місця проживання дитини перед тим, як потрапити до прийомної опіки та повіт місця проживання кандидатів для створення сімейного дитячого будинку, або існуючого сімейного закладу. Незалежно від того, який повіт підписує договір, він повинен бути укладений, відповідно до ст. 86. Підписати угоду між повітами щодо розміщення дитини та суми витрат. Ця угода може бути передачею компетенції для виконання публічних завдань іншому повіту. Окремі питання адміністрації також можуть бути предметом передачі громадськості, вирішені адміністративним рішенням. Правове становище дітей, поміщених у прийомну допомогу, може бути різним. Як правило там перебувають діти, обмежено батьківські права (ст. 109), відсторонено (ст. 110). Найбільша кількість дітей, направлени в опіку та навчальні заклади через обмеження повноважень батьків [45].

Суд обмежує відповідальність батьків, коли порушуються інтереси дитини, видаючи наказ. Він може наказати розмістити неповнолітню особу в прийомну сім'ю чи догляд у навчальний заклад (ст. 109 § 2, пункт 5) [46]. Великий відсоток дітей, які перебувають під опікою та вихованням – це діти, батьків яких було позбавлено, судом, батьківської відповідальності.

Призупинення батьківської відповідальності відбувається тоді, коли це тимчасова перешкода в його здійсненні природними батьками, наприклад, мати померла, а батько знаходиться в закладах позбавлених волі, або обидва батьки проходять тривалу реабілітацію після аварії. Згідно з п. 2 ст. 110 Призупинення буде знято, коли його причина припиниться. Дітьми батьків, яких позбавили батьківської відповідальності, опікуються освітні центри. На основі ст. 111 – суд може позбавити батьків батьківських прав, коли виникають такі умови:

1. Існує постійна перешкода у здійсненні батьківських обов'язків (невиліковна хвороба, недієздатність);

2. Батьки зловживають батьківськими правами над дитиною (вони б'ють, фізично, жорстоко, психічно, здійснюють сексуальне насильство);

3. Батьки грубо нехтують своїми обов'язками перед дитиною (вони не надають харчування, одяг, нехтують шкільними обов'язком, не надають медичну допомогу);

4. Суд також може позбавити батьків батьківської відповідальності, коли їм було надано раніше обмеження, і незважаючи на надану допомогу, сімейна ситуація не змінилася, зокрема, коли батьки постійно не цікавляться дитиною (це дуже часто стосується дітей, яких розміщують у заклади догляду та освіти або прийомні сім'ї, з якими немає контакту). Вони єдині, хто має повністю регулювати правову ситуацію. У цьому випадку, для цих дітей, прийомна допомога має бути лише тимчасовою, до усиновлення. Правовий захист дітей, поміщених у сімейний дитячий будинок» [47].

Насправді найпоширеніша ситуація – це законний опікун дитини розташований в сімейному дитячому будинку – його директор. Однак це стосується лише певної групи осіб. Директор закладу може бути призначений опікуном лише для дітей, які залишаються під батьківською владою. Якщо у дитини є хоча б один з батьків, який має на це право, навіть якщо обмежена батьківська відповідальність, опіка взагалі не встановлена.

Дитячий будинок зазвичай призначається судом як законний опікун своїх вихованців, передусім тому, що це дає найкращу гарантію захисту добробуту

дитини. Коло уповноважених осіб щодо надання законної опіки над дитиною ширше. Відповідно до ст. 149 § 1, опікуном неповнолітнього повинна бути особа, призначена перш за все батьком чи матір'ю, якщо вони не були позбавлені батьківських повноважень. Якщо батьки не вказали таку особу чи зазначена особа не відповідає умовам надання допомоги, опікун повинен бути призначений з числа родичів або інших близьких родичів, які перебувають під вартою, або його родичі (ст. 2 ст. 149).

Це лише в ситуації, коли такі особи не існують або не мають відповідної кваліфікації для виконання функції опікуна, суд просить призначити опікуна в компетентний орган чи організацію громади, до якого належить опіка над неповнолітніми. Однак суд не зобов'язаний дотримуватися цього порядку. Суд, насамперед, повинен керуватися захистом добробуту та призначенням дитини для опікуна – особи, яка має кращу кваліфікацію для виконання цієї функції. Позначені положенням Кодексу про сім'ю та піклування, ієрархія осіб, які мають право на піклування про неповнолітніх пов'язує суд лише тоді, коли кілька людей мають подібну кваліфікацію для виконання цієї функції.

Юридичним опікуном для неповнолітньої створюється, за посадою, суд опіки, сімейний відділ та неповнолітніми районного суду, на території якого дитина проживатиме або проживає.

Відповідно до ст. 152: «кожен, опікун, якого призначить суд, зобов'язаний дбати про (...)». Піклування відбувається, як тільки суд вирішить встановити опікуна [48, с.15].

Установа піклування є сурогатом батьківської відповідальності, тому турбота впливає з однакових прав та обов'язків щодо особи дитини. Вони є: 1. Обов'язком опіки над дитиною, є розуміння виховання дитини, забезпечення засобів для існування, управління дитиною та турбота про його фізичний та духовний розвиток. 2. Зобов'язання доглядати за активами дитини (у ситуації, коли дитина володіє значним майном) необхідно скласти опис цього майна опікуном). Дохід від власності дитину слід виділити на утримання дитини, а

надлишок повинен бути розміщений опікуном на банківському рахунку. Згідно § 1 ст. 155 обидва ці обов'язки підлягають нагляду суду опіки.

Крім того, опікун повинен отримати дозвіл суду, опіки в інших важливих питаннях, які стосуються особи або власності неповнолітньої особи (ст. 156). Законодавче представництво дитини, яке розуміється як репрезентація дитини у всіх судових діях щодо відповідальної особи та перед судом. У зв'язку з цим, можна призначити одного опікуна для кількох людей відповідно до ст. 151 представництво опікуна в юридичних діях виключається, збори між обвинуваченням та опікуном або його дружиною, нащадками, або братів і сестер, якщо правовий акт не передбачає безоплатного пожертвування в залежності про кого піклується. (ст. 159 § 1) У вищезазначених ситуаціях, це встановлюється, щоб дитина опікуна виконувала певну діяльність.

Аліменти та інші пільги для дитини, направленої у сімейний дитячий будинок визначається відповідно до ст. 81 пункту 1 Закону про соціальну допомогу, правило, що для перебування дитини поміщений у цілодобовий навчально-виховний заклад, а отже, і в сімейний дім як дитина, плату до середньомісячного прожиткового мінімуму, як правило, несуть батьки, який можна застосовувати також дорослі, які проживають у сімейному дитячому будинку через продовження навчання, за винятком того, що в цьому випадку батьки можуть покрити витрати на самостійне життя до повноліття. Цей обов'язок покладається на батьків дитини, навіть якщо вони були позбавлені батьківської відповідальності або була призупинена або обмежена ця відповідальність. Вищезазначеного правила не існує лише до батьків дитини, яку мама залишила в закладі здоров'я відразу після народження. За винятком оплати за перебування мешканця в закладі може стягуватися плата законному опікуну, але лише у випадку, якщо вони мають його дохід [49].

Плата, яка сплачується законними опікунами, умовно-пропорційними особами або повнолітньою особою, не може бути вищою 50% суми, що становить дохід дитини або дорослої людини.

Розмір збору визначається адміністративним рішенням старости, до періоду направлення дитини до установи. Він також має право на часткове або повне звільнення від цієї плати для осіб, зобов'язаних сплатити її або повністю відійти від своєї рішучості через важке матеріальне становище сім'ї чи людини.

Дитина, яка перебуває в сімейному дитячому будинку, має право на пільги утримання від батьків. Зобов'язання з утримання впливає із самого факту споріднення. Тому навіть у ситуації, коли батьки були позбавлені батьківських повноважень мати обов'язок щодо утримання своєї дитини. Ст. 133, пункт 1, говорить, що «Батьки зобов'язані забезпечити аліменти для дитини, яку вони не можуть утримувати самотійно, якщо дохід вашої дитини не є достатнім для покриття витрат на утримання дитини та освіти»[50]. Обов'язок вимагати аліментів у зв'язку з дитиною покладається на законного опікуна дитини.

Співпраця сімейних дитячих будинків з біологічними сім'ями дітей та оцінка законності їх перебування Пункт 34 пункту 1 Регламенту Міністра праці та соціальної політики щодо установ догляду за дітьми – зобов'язує догляд за дітьми – навчальним закладом, необхідно проводити збори, і дбати про регулярний, особистий та безпосередній контакт з батьками та іншими родичами, за винятком випадків, коли суд заборонив або обмежив їхні особисті права на контакт з дитиною.

Біологічні батьки мають право контактувати зі своєю дитиною. Поки суд не призначить їх за ст. 113 § 1[51].

Батьки мають право на особистий контакт з дитиною, вони мають повне право на підтримку цих контакти. Однак це не означає, що батьки можуть відвідувати дитину в будь-який час і за будь-яких обставин. Сімейний дитячий будинок визначає правила контактів дитини з батьками за погодженням центру допомоги, а також центр усиновлення та догляду.

Закон про соціальну допомогу у ст. 80 п 7 говорить, що розміщення дитини в закладі, догляд та виховання дітей, повинні носити тимчасовий характер, тобто його слід зводити до створення, для нього, умови «чекати»,

поки він зможе повернутися до своєї родини природної або бути поміщеним у прийомну сім'ю.

У закладі реалізується індивідуальний план роботи з дитиною, ведеться карта проживання дитини та інша необхідна документація про дитину та його родину. У сімейному закладі періодично проводять оцінку ситуації про дитину, виготовляється директором за погодженням з відповідним центром усиновлення та догляду сім'ї. Дитячі будинки, дають можливість дитині повернутися до природної родини або розмістити його в сім'ї, або усиновлення. Співпрацюють з: центрами усиновлення та піклування, головною метою яких є придбання, підготовка та навчання сім'ї діяти як усиновительна сім'я та кваліфікувати дитину до правил проживання в родині; Центри допомоги сім'ї, суду та повіту, які вживають заходів для досягнення цього регулювання, визначення правового становища дитини. Впровадження загального принципу турботи про сім'ю та дитину [51].

Можливо, щоб дитина, поміщена в опіку та навчальний заклад, повернулася до сім'ї, природньо обумовлюється думкою колективу для періодичного оцінювання ситуації дитини, яка призначається відповідно до п. 10 регламенту міністра праці та соціальної політики, до закладу догляду та виховання з метою періодичної оцінки ситуації з дитиною. На підставі цієї думки директор закладу повідомляє суд про наявність підстав для повернення дитини до природної родини. У сімейному закладі, а отже, і в сімейному дитячому будинку періодичні оцінки ситуацій з дитиною розробляє директор за погодженням з відповідним центром усиновлення та догляду.

Подальший порядок повернення дитини, поміщеної в сімейний дитячий будинок, в сім'ю природний рулон проводиться аналогічно іншому типу споруди.

Якщо ситуація в природній родині дитини ще не є достатньо стабільною, щоб дитина могла повернутися до неї назавжди, це може бути з її згоди, наданої судом опіки час. Після закінчення очікуваного періоду перебування в сім'ї дитина повертається до попередніх правила сімейного сиротинця.

Перебування в сімейному закладі припиняється, коли дитина повертається до батьків, віддаючи дитину до іншої форми опіки, дитина стає незалежною, рішення суду про припинення перебування дитини в закладі [52, с. 17].

Директор сімейного дитячого будинку повинен пам'ятати, що якщо ситуація дитини вказує на це, він є зобов'язаний зареєструвати дитину для усиновлення як найкращу форму догляду за дитиною позбавленої біологічних батьків.

Важливим є питання фінансування. Ніде в регламенті прямо не зазначено, ця одноразова сума розуміється по-іншому, ніж загалом прийнятим способом. Приймаючи принцип раціонального законодавця, слід визнати, що згода не потрібна. Будь-яка установа веде спрощену форму обліку, як передбачається фіксована ставка законодавця завжди виставляється на рахунок.

Зворотне тлумачення призводить до розмивання сенсу об'єкта, який, згідно з пунктом 5 п. 1 п. 1 Положення міністерства праці та соціальної політики, щодо закладів опіки, догляду за дітьми, створює для дітей велику родину. І жодна родина не може собі цього дозволити, покупки та фінансування потреб дітей у формі, що вимагається п. 3 Положення про конкретні принципи бухгалтерського обліку та план рахунків для державного бюджету, одиниці бюджетів органів місцевого самоврядування та деякі підрозділи сектора державних фінансів.

Відповідно до регламенту, щодо визначення розміру фіксованої суми на утримання дитини та тарифи на щоденну роботу сімейного закладу, за яку використовується фіксована сума конкретні перераховані потреби дитини.

При тлумаченні регламенту з цього приводу слід використовувати мовне тлумачення та його директиви тим, що тлумачення юридичного тексту терміна, що використовується законодавцем, не може бути змінено, розширено або звужено або поглянути на будь-яку частину тлумаченого юридичного положення так само зайвим, оскільки законодавець керується наміром точно уточнити всі питання.

Законодавець свідомо включає усі можливості використання одноразової суми в один абзац, щоб не було можливості перерахування коштів з одноразової допомоги на утримання дітей на інші потреби закладу.

Одноразова сума повинна виплачуватися з початку існування закладу, без жодних затримок, оскільки ніде в регламенті це не залежить від згоди повіту, в якому знаходиться об'єкт. Просто написано п. 85 абзац 2 Закону про соціальну допомогу, що сімейні установи отримують кошти фінансові вигоди для щоденного функціонування, включаючи фіксовану суму на утримання дитини. Форма «Отримати» вказує, що виплата одноразової суми – це відповідальність повіту [53].

Окрім єдиних тарифів, будинки для сімейних дітей отримують тарифи на щоденну експлуатацію закладу сім'ї:

1) щомісяця: на утримання житлового будинку або односімейного будинку, в якому знаходиться сімейний заклад телекомунікаційних послуг,

2) щорічно: для поточного ремонту, реконструкції та оснащення об'єкта необхідним обладнанням, згаданим вище про які йдеться в положеннях про догляд та навчальні заклади для дітей, розміщених у ньому, за адресою пільги на здоров'я, які не покриваються Національним фондом охорони здоров'я для компенсації затримки в навчанні. Спеціальні положення мають пріоритет у вирішених ними питаннях загальні положення. Приймаючи принцип «*lex specialis derogat legi generali*», треба визнати, що положення Закону про соціальну допомогу та положення, що стосуються сімейних вихованців, є регламентом спеціальних і загальних положень, які стверджують, що бюджетні суб'єкти зобов'язані ведення бухгалтерського обліку відповідно до положень бухгалтерського обліку та Закону про державні фінанси. Оплата праці осіб, зайнятих у сімейному закладі, регулюється правилами вимоги до оплати праці та кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування, зайнятих у підрозділах організаційні підрозділи місцевого самоврядування.

Слід пам'ятати, що вартість перебування в дитячих центрах екстреного прийому, без направлення, підпадає під відповідальний за місцем повіт

проживання дитини до розміщення в закладі. У разі поміщення дитини в інший повіт, повіт, компетентний для місце проживання дитини несе витрати на його влаштування в сімейний заклад підтримання загальної суми пільг за рахунок закладу. Район проживання дитини повинен брати участь у витратах перед тим, як розмістити її у сімейному дитячому будинку, заробітна плата працівників закладу, повинна відповідати пропорційно кількості поміщених у неї «своїх» дітей [54].

Усиновлення прийомних дітей сімейного дитячого будинку як згадувалося раніше, розміщення дитини в інтернатному закладі догляд за дітьми, а отже, і сімейний дитячий будинок повинен бути тимчасовим.

Сімейний заклад забезпечує дітей частково або повністю без піклування батьків.

Цілодобовий догляд та виховання в умовах, подібних до сімейного будинку та догляду до цього часу повернення дитини до природної сім'ї, розміщення його в сім'ї прийомних або його незалежність. На практиці рідко повертається дитина, яка перебуває в сімейному дитячому будинку до своєї природної родини, хоча це, безумовно, було б найкращим рішенням для нього.

Тому для більшості дітей із сімейних дитячих будинків єдиний шанс для них залишити та отримати шанс виховуватися у «справжній сім'ї» – це усиновлення. Тільки на практиці деякі з них можуть бути прийняті. Основна причина, що заважає усиновити цих дітей немає регульованої правової ситуації. Дитина не може бути зареєстрована для усиновлення до цього часу поки батьків не позбавлять батьківської відповідальності.

У випадку, якщо суд позбавляє батьківських прав, сімейний дитячий дім може повідомити у відповідний центр усиновлення та піклування, який розміщує кандидатуру дитини у базу даних дітей, кваліфікованих для усиновлення та запускає процедуру усиновлення. Відповідно до § 9 і наступні постанови міністра праці та соціальної політики від 30 вересня 2005 р. щодо центрів усиновлення та піклування. Першими, протягом 4 місяців родина шукає дитину, готову усиновити їх у країні (протягом одного місяця в цій місцевості

повіт, на один місяць у воєводстві і на два місяці у всій країні). На практиці рідко повертається дитина, яка перебуває в сімейному дитячому будинку до своєї природної родини, хоча це, безумовно, було б найкращим рішенням для нього [55].

Лише винятково у двох випадках, передбачених ст. 114² § 2 ситуацій, можна безпосередньо кваліфікувати дитину для закордонного усиновлення:

1. Якщо між усиновлювачем та усиновленим батьком існують відносини, або спорідненість;

2. Якщо усиновлювач вже усиновив усиновлену сестру або брата[56].

У випадку, якщо дитина поміщена в сімейний дитячий будинок для усиновлення згода опікуна потрібна (якщо тільки вона не перебуває під батьківською владою). Однак, опіка може через особливі обставини заявити про усиновлення, навіть у разі відсутності згоди опікуна, якщо цього вимагають найкращі інтереси дитини (ст. 120). У випадку сімейних установ цей виняток дуже важливий. Буває, це роблять працівники, які керують сімейним сиротинцем. Часто ці люди не розуміють відмінностей між юридичними установами усиновлення та догляд. Вони не погоджуються на усиновлення «на благо дитини», не усвідомлюючи насправді працюють проти нього. Усиновлену дитину підтримує закон, а також біологічна дитина батьків (з усіма дозволами та мита). Дитина, яка перебуває в сімейному закладі, залишається до часу досягнення повноліття (або до закінчення навчання).

У ситуації, коли має бути усиновлена дитина до 13 років, крім згоди опікуна необхідна його згода (пункт 1 статті 118). Суд опіки повинен заслухати усиновленого, якому не виповнилося 13 років, якщо дитини усвідомлює значення усиновлення (стаття 118 § 2).

Для дітей, які розміщені в сімейних дитячих будинках, теж можлива ситуація усиновлення їх особами, які керують цією установою. Таке прийняття здається бажаним через те, що між наставником та опікуном вже встановлений емоційний зв'язок, ці особи прожили разом, дитина залишиться в одному

середовищі. Крім того, людина, яка отримала дозвіл на ведення родинного закладу, безумовно, може бути усиновлювач.

Діти залишають сімейний дитячий будинок до того, як стають самостійними можливо з ще однієї причини. Пункт 10 пункту 9 Регламенту Міністра праці та соціальної політики з питань догляду та навчальних закладів, передбачає на прохання директора чи вихователя за згодою директора, після консультації зі штатним колективом, дитиною та його батьками та центром допомоги у повіті, який відповідає за місце проживання дитини перед тим, як її розмістити в установу, повіт може перевести дитину в інший заклад того ж типу [57].

Незалежність дітей від сімейних дитячих будинків у разі виходу особи із цілодобової опіки та навчального закладу сімейного типу, тобто сімейного дитячого будинку, вона може розраховувати на підтримку з боку держави. Мета допомога – життєва самостійність та інтеграція у навколишнє середовище, зокрема підтримка забезпечити житло, освіту, знайти роботу та адаптуватися до нових умов життя. Допомога на здобуття незалежності може бути у вигляді грошей (включаючи допомогу на продовження освіти) та негрошова, яка включає соціальну роботу, допомогу у працевлаштуванні та відповідні житлові умови, а також матеріальна допомога на розвиток. Основа для нагороди: На основі ст. 88 пункт 1 Закону про соціальну допомогу підопічним закладів опіки – працівники догляду за дітьми, які досягли повноліття, мають право на допомогу на незалежність[58].

Вона може мати такі форми: 1. фінансова допомога на самовдосконалення, 2. фінансова допомога на продовження навчання (до 25 років) 3. допомога в отриманні відповідних житлових умов, у тому числі в охоронюваній квартирі, 4. допомога в працевлаштуванні, 5. допомога на розвиток у naturі. Допомога надається незалежній особі, яка залишилася в сімейному дитячому будинку, розміщений на основі рішення суду і який, залишивши його, здатний до самостійного існування.

Фінансова допомога на самостійність та фінансова допомога на продовження навчання мають право особи, які пробули в сімейному дитячому будинку не менше року.

Він надає фінансову допомогу для самостійності та фінансову допомогу для продовження навчання. Староста повіту, компетентний за місцем проживання дитини перед тим, як створити сімейний дитячий будинок має надати допомогу в отриманні належних житлових умов [59, с. 20].

Умови надання вищезазначеної допомоги: надається незалежною людиною як мінімум за два місяці до досягнення нею повноліття особистих даних особи, яка здійснює зобов'язання виконуючи функцію охоронця незалежності та представляючи письмову згоду особи. Виконроб компетентна особа, яка надає фінансову допомогу, надає цю допомогу після призначення опікуна самотвердженням. Після погодження, опікуном може бути: соціальний працівник повіту, центр підтримки сім'ї, психолог, педагог, особа, призначена незалежною особою, вихователь або директор закладу. Подання індивідуальної програми - ще одна умова розширення прав і можливостей, яке повинно включати: план дій, терміни та зобов'язання особи уповноважений реалізовувати конкретні положення програми.

Незалежна особа додає до програми декларацію про те, що фінансова допомога призначена буде задовольняти її важливі життєві потреби, зокрема: покращити умови житла, створюючи умови для успішної діяльності, включаючи підвищення кваліфікації професійної, що покриває витрати, пов'язані з навчанням незалежної людини, крім витрат, згадується в ст. 88 пункт 1, тобто фінансова допомога для продовження навчання (вона повинна бути включена до неї) уточнити план безперервної освіти, а сертифікати повинні надаватися на початку кожного семестру підтвердження продовження навчання в молодших класах, середній школі, середній школі або коледж).

Індивідуальна програма самовдосконалення стає основою для надання пільг для самоповноваження з датою підписання його самоповноваженою

особою, опікуном самовдосконалення та керівник центру підтримки сім'ї повітів [60].

Індивідуальну програму самовдосконалення готує самовповноважена особа з опікуном самовдосконалення у співпраці з центром допомоги повіту, компетентним для надання допомоги сім'я як мінімум за місяць до досягнення повноліття, враховуючи спосіб і форми: співпраця та підтримка незалежної людини у контактах із родиною та оточенням, отримання освіти відповідно до можливостей та прагнень незалежної людини, отримання кваліфікації професійної, допомога у визначенні права на медичне страхування, окрім місця проживання, перед тим, як розміститись у сімейному будинку.

Допомога житлових умов (зокрема: дозволяє проживати в квартирі, що охороняється, на певний період, повне або часткове покриття витрат, пов'язаних з орендою кімнати, полегшення отримання соціальної квартири та комунальних ресурсів, що дозволяє незалежній особі навчатися в середній школі, фінансова допомога для самостійності та фінансова допомога для продовження навчання надається незалежній особі: самозайнятих, чий дохід не перевищує 200% від суми критерію доходу для самозайнятої особи; в сім'ї, в якій дохід на одну особу не перевищує 200% від суми критерію доходу на людину в сім'ї [60].

Розмір фінансової допомоги на незалежність неповнолітнього залежить від періоду проживання в сімейному дитячому будинку:

- розмір фінансової допомоги для незалежності для незалежної особи встановлюється у розмірі старша середня або після початкової резиденції в гуртожитку чи інтернаті до закінчення навчання освіта, повне або часткове покриття витрат на самостійну особу, яка навчається в університеті пов'язані з проживанням), працевлаштування, допомога в отриманні належних пільг. що відповідає 400% бази, зазначеної у ст. 78 пункту 2 Закону про соціальну допомогу, тобто суму 1621 злотих, якщо незалежна людина перебувала в сімейному сиротинці понад 3 років, 200% від вищезгаданого підстави, коли

вона пробула 2-3 роки, 100% від вищезгаданого причини, коли вона перебуває протягом 1-2 років;

- розмір допомоги на розвиток встановлюється як еквівалент суми, що не перевищує 300% вищезгаданих підстав.

Фінансова допомога на продовження навчання в розмірі 30% від базової надається щомісяця незалежній людині, яка продовжує навчання у молодших класах, середній школі, школі середня школа або коледжі. Ця допомога надається під час навчання до її завершення, але не довше, ніж незалежна особа досягне 25 років (ця допомога стосується також і дорослої людини, яка не залишає 24-годинну установу опіки навчальний центр, що перебуває в цьому закладі на умовах, визначених старост, триває освіта після закінчення школи, в якій вона почала вчитися до досягнення повноліття) [61].

У випадку, якщо уповноважена особа продовжує вчитися, фінансова допомога для самоврядування надається після закінчення навчання. У виправданих випадках старосте може відкликати фінансову допомогу для незалежності під час навчання.

Заявка на вищезазначену допомогу, незалежна особа подає старості, уповноваженому на надання цієї допомоги через керівника центру повіту для надання допомоги компетентній родині через місцеперебування незалежної людини.

Надання фінансової допомоги для самостійності та фінансової допомоги для продовження освіти може бути відмінена, якщо: є обґрунтована підозра, що фінансова допомога буде використовуватися всупереч меті, для якої вона була надана, само вповноваженою особою до досягнення більшість залишили сімейний дитячий дім довільно, незалежна людина кине школу якщо вона зможе отримати професійну підготовку і не буде брати на роботу, незалежна людина відмовиться працювати і утримується від запропонованої роботи, незалежна особа була засуджена остаточним рішенням суду за вчинення злочину умисної вини.

Фінансова допомога на продовження навчання припиняється, якщо особа: продовжує навчання в старших класах середньої школи, в початковій школі або в школі вища освіта, яка забезпечує безкоштовне навчання та безкоштовне повне обслуговування або без обґрунтування причини три рази змінювались на одному рівні освіти або університету.

Фінансова допомога для самостійності та фінансова допомога на продовження навчання можуть бути припинені якщо є особливі обставини, пов'язані з курсом навчання, станом здоров'я або випадкова подія з участю незалежної людини, сталася перерва у продовженні навчання незалежною особою в період між закінченням середньої школи та починаючи освіту у вищій школі [62].

Фінансова допомога для самостійності та фінансова допомога для продовження навчання призупиняється, у випадку, коли проти незалежної особи порушено кримінальне провадження за злочин, що переслідується від публічного звинувачення, до остаточного припинення провадження. Якщо після закінчення терміну призупинення грошової допомоги для незалежної та фінансової допомоги для продовження навчання причини його припинення не припинилися, допомога відновляється.

Повітовий нагляд – РСРР за функціонуванням сімейних дитячих будинків.

Діяльність сімейного сиротинця фінансується з бюджету повіту, в якому працює заклад. Основою управління фінансами установи є фінансовий план, встановлений на період календарного року. Бухгалтерський облік ведеться згідно з планом рахунків бюджетних одиниць та ним керує Повітське староство. Староста керує діяльністю сімейного сиротинця за допомогою Центру підтримки сім'ї повіту. Староста також є керівником даного закладу. Тоді, як директор є керівником робочого місця за змістом положень КЗпП.

Детальна організація сімейного будинку-інтернату викладена в організаційних регламентах, розроблених директором за погодженням з Центром підтримки сім'ї повіту та затверджений радою повіту.

У рамках співпраці між РСРР (Центром підтримки сім'ї Повіт) та сімейним дитячим будинком директор повинен подати: список імен неповнолітніх, які перебували в установі за попередній місяць, з урахуванням дати їх відсутності в об'єкті, наведення причин їх відсутності.

Обов'язком директора перед повітом є також звітування про діяльність сімейного дитячого будинку. Кожен рік подає інші доповіді, запитувані РСРР від імені повіту з фінансових питань, директор представляє проект бюджету на наступний фінансовий рік та перелік потреби в обсязі придбання необхідного обладнання для прийомних дітей. Для сімейного поселення у дитячому будинку також представлені законопроекти, отримані в результаті операції, описаної директором відділення та рахунки за придбання предметів в обладнанні сімейного дитячого будинку.

Слід пам'ятати, що за кожною покупкою обладнання слід попередньо проконсультуватися з РСРР. Нагляд воєводи за функціонуванням сімейних дитячих будинків. Губернатор здійснює контроль за дотриманням стандартів догляду та виховання [63].

У повіті діє департамент соціальної політики провінційного управління. З положень Закону про соціальну допомогу від 12 березня 2004 року (статті 22, 87 та статті 126-134) впливає, що нагляд за дитячими центрами є завданням губернатора. Також порушено питання щодо нагляду за навчальними закладами детально регламентовано Положенням міністра соціальної політики від 23 березня 2005 р. щодо нагляду та контролю за соціальною допомогою та в розпорядженні міністра соціальної політики від 19 жовтня 2005 р. Про детальні принципи нагляду за дотриманням стандарту догляду та виховання в навчальних та наглядових установах та нагляду про діяльність центрів усиновлення та піклування (Журнал законів № 214, ст. 1812). Контрольна діяльність в повіті, заклади догляду та освіти керуються інспекторами нагляду відповідних служб, воєводства на основі плану інспекцій на даний календарний рік. Регламент запроваджує чотири типи контролю: комплексний, проблемний, спеціальний та перевірити. Комплексні перевірки проводяться не рідше одного разу на три

роки за планом контроль. Контроль проблем полягає у перевірці окремих областей організації та функціонування об'єкта і проводиться згідно плану контролю. Спеціальний контроль здійснюється в порядку вивчення правильної організації та функціонування об'єкта і може бути здійснено в будь-який час[63].

За дорученням воєводи інспекційну діяльність здійснює команда працівників офісних відділів воєводства, компетентне за соціальну допомогу. Відповідно до регламенту, вони повинні мати ступінь магістра педагогіки чи психології, демонструючи що не менше трьох років прямого досвіду роботи з дитиною та спеціалізації на місцях організації соціального забезпечення. В результаті перевірок інспектори дають рекомендації після аудиту для директора закладу та органу, що керує об'єктом.

Видавництво також є формою контролю за діяльністю опіки та навчальних закладів.

Судовий нагляд за функціонуванням сімейних дитячих будинків. Особи, які керують сімейним дитячим будинком, які також є їх законними опікунами, підлягають судовому нагляду за наданням допомоги (стаття 165). Нагляд, здійснюється судом шляхом постійного ознайомлення з діяльністю опікуна (співбесіда, навколишнє середовище) та даючи йому поради та команди. Суд може також вимагати від опікуна пояснень, що належать до сфери обслуговування (прогрес студента в освіті, медичній допомозі) та представлення документів, пов'язаних з його здійсненням. Опікун також зобов'язаний подати до суду звіти про наставника та рахунки управління майном.

Ці звіти повинні бути подані до суду протягом встановлених строків, але не рідше ніж щороку. Якщо суд прийде до висновку, що опікун належним чином не піклується, це здається доречним управління. Сімейні дитячі будинки як опіки та навчальні заклади також підлягають контролю суду відповідно до ст. 579¹ Цивільно-процесуального кодексу [64]. У цьому положенні зазначено, що «суд опіки періодично, принаймні один раз на раз шість місяців, оцінює

становище дитини, поміщеної в опіку та навчальний заклад; якщо цього вимагає благо дитини, суд порушує провадження про позбавлення батьківських повноважень батьків». Це положення діє вже вісім років. У цей період було оцінено використання його в різних термінах

практика. В даний час цей контроль набуває все більшого значення для дітей, які не мають шансів повернутися до природної родини. Після врегулювання правової ситуації (суд може за посадою розпочати розгляд справи щодо позбавлення батьківської відповідальності) вони можуть бути усиновлені.

3.2. Відповідальність батьків за порушення прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

Розкриття злочину в сімейному дитячому будинку, досить поширена проблема у дитячих сиротинцях. Часто діти, поміщені в прийомний будинок або в установу, зазнали насильства в сім'ї та зловживання. Деякі злочини, вчинені проти них вони розкриваються лише через роки. Деяку насильницьку поведінку діти передають іншим дітям у об'єкті. Таким чином, існує велика ймовірність того, що директор сімейного дитячого будинку у зв'язку з виконаною роботою дізнається про такий злочин. Така подія завжди повинна повідомлятися. Обов'язок повідомляти про злочин, що переслідується державним обвинуваченням, фактично покладений на кожного громадянин і є результатом ст. 304 § 1 Кримінально-процесуального кодексу. У цьому положенні йдеться: «Усі, хто дізнався про правопорушення, що переслідується за посадою, має соціальний обов'язок повідомити прокурора чи поліцію». Положення ст. 191 § 3 застосовується відповідно. Це так зване соціальне зобов'язання, тобто не карається жодним штрафом. Якщо хтось знає про домашнє насильство і не повідомляє у відповідну установу, він не може відповідати на запити. У директора закладу є також одне юридичне зобов'язання. Стаття 304 § 2. Кримінально-процесуального кодексу регулює

«Державні та органи місцевого самоврядування, які у зв'язку зі своєю діяльністю дізналися про вчинення злочину притягується до кримінальної відповідальності, зобов'язані негайно повідомити прокурора чи поліцію та вжити необхідних заходів діяльність до прибуття органу, призначеного для притягнення до кримінальної відповідальності злочинців, або поки відповідний орган не видасть його постанови для запобігання розмиванню слідів та доказів злочину». Аналогічне положення знайдено також у Законі про запобігання домашньому насильству [65]. Стаття 12 цього Закону «осіб, які у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків їх підозрюють у вчиненні правопорушення про насильство над членами сім'ї слід негайно повідомити про це міліцію чи прокурора». Тож відсутність реакції директора може мати серйозні наслідки, дисциплінарне стягнення за невиконання службових обов'язків. Однак у кримінальному праві немає положень підстави для притягнення до відповідальності за таку невдачу директора. Відповідно до Положенням Кримінального кодексу він є особою, яка виконує державну функцію, але не є посадовою особою громадськості, тому він не несе кримінальної відповідальності за неподання повідомлення про злочин.

Розпуск сімейного сиротинця. Після закінчення терміну дії або розірвання договору з сімейним дитячим будинком, повіт у цьому районі, який працює у закладі, зобов'язаний надавати дітям з цього закладу догляд в іншому сімейному дитячому будинку або прийомній сім'ї. Спочатку у своєму районі, але коли на її території немає місць, можливо підписати угоду з іншим повітом.

Слід звернути увагу на трудове право та функціонування сімейних дитячих будинків.

Нині діючі правові норми регулюють питання зайнятості досить загадково люди, які керують центрами догляду та освіти сімейного типу. Акт про соціальну допомогу дає можливість укласти з цими людьми два типи договорів: трудові договори або договори замовлення. Законодавець не передбачає жодних передумов, які слід використовувати при виборі виду

контракту. Проблема ще важливіша через велику (з точки зору права) відмінності між цими двома способами зайнятості.

Трудовий договір – це інститут законодавства про працю, регульований Трудовим кодексом. Це один із способи встановлення трудових відносин між роботодавцем та працівником. Цей факт дає право кожному особі, зайнятій за трудовим договором, вимагати відшкодування з трудових відносин.

Однак мандатний договір – це цивільно-правовий договір, на який поширюються положення Цивільного кодексу. Особи, зайняті на цій основі, не є працівниками за змістом положень трудового законодавства, і таким чином не користуються захистом, гарантованим Трудовим кодексом [65]. Тип контракту, з лікарем по догляду за дитиною, має велике значення. В одному випадку трудовий договір укладається з такою особою, а в іншому – мандатним договором і він керувався цим вибором. Основні обов'язки кожного з них: догляд за дітьми, їх виховання, допомога в навчанні, організація вільного часу і т. д. То навіщо деякі люди так роблять зобов'язання, що виникають із трудових відносин, та інші як зовнішня діяльність? Працевлаштування директора, репетитора та додаткових працівників у сімейних будинках дитини.

Відповідно до положень Закону про соціальну допомогу укладати договори з викладачами закладів суб'єкти сімейного управління мають право. Ст. 80а (1) вищезазначеного нормативно-правового акта вказує як суб'єкти, уповноважені керувати навчальними закладами та навчальними закладами: 1. повіт і воєводське самоврядування, 2. католицька церква та інші церкви, релігійні об'єднання та громадські організації, фонди та асоціації.

Представники цих організацій укладають договори з директорами та викладачами установ сімейні договори, і від них залежить, який тип договору буде підписаний з ними. Тому вони часто є суб'єктивними рішення конкретних людей.

Що стосується сімейних дитячих будинків, найпоширенішою практикою є працевлаштування за трудовим договором директора закладу, поки мандатні договори підписуються з репетиторами та людьми допомагає. Однак це не

правильно. Буває, що всі фізичні вправи здійснюють догляд за дітьми в дитячому будинку зайняті у формі трудового договору. Кількість дописів залежить від кількості дітей у закладі. У ситуації, коли кількість прийомних дітей понад шестеро дітей доглядають за штатним режисером та викладач за сумісництвом. Однак, коли його поміщають у сімейний дитячий будинок більше дванадцяти дітей, вихователь працевлаштований на повний робочий день. Пункт 9 абзацу. 3 Постанова міністра праці та соціальної політики щодо центрів опіки та освіти дозволяє працевлаштовувати на прохання директора особу для надання допомоги у роботі на фермах та в догляд за дітьми в ситуації, коли кількість дітей, які перебувають у сімейних установах, перевищує чотири. «Сімейними сиротами зазвичай керує подружня пара, залежно від того, скільки дітей опікується, тому багато людей зайняті на повний робочий день. Зазвичай один із подружжя, як правило, жінка, працює в штатний, поки чоловік працює на іншому робочому місці, під час участі у вихованні діти, як і в природній родині»(Węcłewska T.). Ієрархічне підпорядкування. Відповідно до пункту 9 п. 1 Положення про опіку та навчальні заклади директор сімейного закладу також є вихователем. Тож двоє збираються в одній людині функції [66].

Поряд з цим з'являється ієрархічне підпорядкування працівників сімейного дитячого будинку працевлаштування в цьому закладі більше освітян. Перший аргумент, що показує це на них поширюється факт директора, що впливає з пункту 9 абз. 3 вищезазначеного Положення. Вихователь може бути працевлаштований у такому закладі лише на прохання директора. Вихователі, зайняті в сімейному дитячому будинку, працюють під керівництвом директора цієї установи, хоча він не є їх роботодавцем у значенні трудового законодавства.

Крім того, у цьому закладі вихователь може поєднувати адміністративні та службові функції (§ 9, пункт 2 постанова про опіку та навчальні заклади). Виконання вищезазначених робіт це також є або може бути доручено директором, Робочий час працівників сімейних дитячих будинків. Відповідно

до ст. 128 § 1 трудового кодексу (Журнал законів 1974 року, № 24, пункт 141 із змінами) робочий час – це час, протягом якого працівник залишається у розпорядженні роботодавця на робочому місці чи в іншому місці призначений для виконання робіт.

Вищезазначене законодавче визначення також стосується осіб, зайнятих в сім'ї сирітських будинків, оскільки вони забезпечують працевлаштування за трудовими відносинами. На практиці, однак, це важко встановити чітку межу, коли (до якого часу) вихователь родинного дому, залишається до цього часу в розпорядженні роботодавця, і оскільки він більше не залишається в ньому. Тип роботи, яку вони виконують дуже специфічна. Основним їх обов'язком є турбота про дітей, яка триває, і принаймні, це повинно тривати 24/7.

Виходячи з Закону про соціальну допомогу у ст. 80 п 12 передбачає можливість використання робочого часу, зайнятих у сімейних закладах, середній робочий час у середньому – шестиденний робочий тиждень у прийнятому еталонному періоді, що не перевищує 4 місяців, є однак це лише необов'язкове рішення. Так, стосовно тієї ж групи працівників можуть бути використані загальні правила щодо робочого часу. У це місце слід поставити знову питання: хто вирішує, чи будемо ми звертатися до цього конкретного вихователя час завдання чи ні? Закон не дає однозначної відповіді на це питання.

За аналогією слід зазначити, що це рішення є обов'язком органу, що здійснює експлуатацію об'єкта [67, с.22].

Вихователі сімейних дитячих будинків, до яких не застосовувався час, пов'язаний із завданням працювати як слід. Відповідно до ст. 129 § 1 Кримінально-процесуального кодексу залишатись у розпорядженні роботодавця в середньому 8 годин щодня і в середньому 40 годин у середньому п'ятиденному робочому тижні. Крім того, вони повинні були гарантовані періоди відпочинку: не менше 11 годин безперервного відпочинку щодня (пункт 1 статті 132 Кримінального кодексу) і щонайменше 35 годин безперервного відпочинку кожного тижня, що охоплює щонайменше 11 годин

безперебійного щоденного відпочинку (пункт 1 статті 133 ГПК). Дуже важко сказати, чи дотримуються вищезазначені положення щодо працівників в сімейних дитячих будинках. На практиці вони функціонують як біологічні батьки, які доглядають за своїми дітьми, не пов'язуючи трудові відносини з цього приводу. Діти за ними доглядають цілодобово.

Дотримання законодавства про працю при працевлаштуванні сімейних педагогів дитячі будинки, як правило, виправдовуються тим, що вони фактично виконують свою роботу протягом восьми годин на день, а в решту часу вони готові лише до роботи. Вище позиція аргументована необхідністю сну і тим, що вихователі не надають фактичної допомоги над дітьми, поки вони в школі тощо. Це не зовсім переконливо, адже крім турботи про дітей та їх виховання, до обов'язків вихователів входить також робота прибирання, приготування їжі, прання тощо. Ці заходи, як правило, проводяться поки діти сплять або виходять з дому.

Реальність дуже яскраво проілюстрована висловом Лешека Добжиньського: 40-годинне накладення робочого тижня в родинному будинку є штучним, оскільки на практиці це 24/7, постійний догляд і було б доречно регулювати [68].

Майже однакова думка щодо фактичного становища людей, зайнятих у сімейних будинках дитину виражає Беата Госпадарек-Вербанов. Вона зазначає, що цю «організацію називали тілом» також працює директор RDD, який стає одним із подружжя. Ця людина може не братися за роботу іншу постійну роботу, особливо за трудовим договором. Якщо 8 (або більше) дітей проживають у родинному будинку, є можливість працевлаштування подружжя або інша неповна особа, призначена директором. Насправді часові розміри роботи не має тут практичного застосування, оскільки і директор, і його подружжя постійно працюють на роботі.

Виняток тут становить працевлаштування, наприклад, вихователя ззовні, робочий час якого визначається діючими нормами.

Відповідно до ст. 152 § 1 ГПК кожен працівник має право на щорічну,

безперебійна оплачувана відпустка. Таким чином, законодавець забезпечує осіб, які перебувають у ньому трудові відносини можливість відпочинку. Працівник не може відмовитися від права на відпустку (пункт 2 статті 152 ГПК)[69].

Відповідно до вищезазначених положень надається також право на відпустку вихователів сімейних дитячих будинків, зайнятих за трудовим договором. У цьому випадку групи співробітників практичне здійснення права на відпочинок викликає багато сумнівів. Їх робота йдеться про турботу про свою дитину особисто. Навіть якщо вони вирішать виїхати за межі місця вони зазвичай беруть із собою своїх дітей. Перебуваючи у відпустці, вони все ще виконують свої обов'язки внаслідок трудових відносин (турбота, виховання). Тому, це не відпустка за змістом закону робота Пункт 9 абзацу. 1 Положення Міністра праці та соціальної політики щодо закладів опіки -догляд за дітьми передбачає можливість заміни в тому випадку, якщо директор знаходиться поза межами керування сімейного інституту. Ця відсутність також може бути викликана відпусткою.

У той час сімейним дитячим будинком керує особа, призначена керівництвом, і домовився з директором. Т. Веклевська зазначає, що у випадку відпустки триває більше 3 днів обов'язки вихователя виконує особа, призначена керівником школи (Węcłewska, 2008). Що стосується людей, зайнятих у сімейних дитячих будинках, також є сумніви щодо практичної реалізації часу відпочинку. 154² § 1 ГПК Він каже, що відпустка надається в дні, які є днями для працівника працювати, згідно з діючим графіком робочого часу, в погодинному вимірі, що відповідає щоденному робочому часу працівника у визначений день (...) Для вихователя сімейного закладу цілі дні тиждень - дні його роботи [70]. Ви не можете, якщо їх обов'язки у рамках трудових відносин поставити чітку позначку та уточнити, що вони працюють, наприклад, з понеділка по п'ятницю; субота та неділя – неробочі дні. Догляд за дітьми повинен відбуватися щодня. Ви також можете чітко вказати погодинний робочий час на день.

Лешек Добжинський наголошує, що у випадку сурогатства це дуже серйозно проблема – часта відсутність можливостей прийомним батькам провести навіть короткий час (вихідні, кілька днів) відпустка) крім щоденних обов'язків, без дітей. Відпустка по вагітності та пологах у справах сімейних вихователів для дітей-сиріт Директором або вихователем сімейного дитячого будинку, зайнятого за трудовим договором, є відповідно до положень КЗпП, особи, які мають право на декретну відпустку, коли народилася біологічна дитина.

Декретна відпустка – це перш за все право жінки - мати. Її довжина залежить від кількості дітей, народжених за одну доставку і є:

- 1) 20 тижнів від народження однієї дитини,
- 2) 31 тиждень від народження двох дітей,
- 3) 33 тижні для народження трьох дітей,
- 4) 35 тижнів для народження чотирьох дітей,
- 5) 37 тижнів для народження п'яти і більше дітей при одній родині (ст. 180§1К. П.)

Жінка-мати повинна відразу скористатися декретною відпусткою народження. Ст. 180§3 ГПК однак передбачає можливість використовувати два тижні відпустки материнство перед запланованими пологами [71]. У такій ситуації жінка має право на відпустку після пологів материнство в іншому вимірі. Жінка не може відмовитися від права на декретну відпустку. Вихователі сімейного сиротинця як працівника в значенні трудового законодавства Ви також маєте право на батьківські відпустки для догляду за біологічною дитиною. З такою відпусткою за однаковими принципами можуть користуватися жінки та чоловіки. Ст. 186§1 Кримінально-процесуального кодексу каже працівник працевлаштований щонайменше на 6 місяців має право на батьківську відпустку до 3 років з метою особистих занять опіка над дитиною, однак, не довше ніж до досягнення ними 4-річного віку. До півроку зайнятість включає попередні періоди зайнятості. Закон дозволяє одночасно використовувати відпустки батьківське піклування обома батьками у строк, що

не перевищує 3 місяців (стаття 186§3 Кримінально-процесуального кодексу) [72].

Варто підкреслити, що законодавець по-особливому ставився до батьків дитини-інвалідів, надаючи їм право на додаткову батьківську відпустку в розмірі не більше 3 років, якими вони можуть користуватися до досягнення дитиною вісімнадцяти років (Ст. 186§2 ГПК). Роботодавець надає батьківську відпустку за бажанням працівника (ст. 186§4 Кримінально-процесуального кодексу). Однак положення закону про працю не надають права батькам дитячого будинку декретну відпустку, коли вони приймають дитину на виховання. У цьому місці законодавець чітко розмежував права прийомних сімей та сімейних установ, тому що це є працівник, який усиновив дитину на виховання в прийомну сім'ю, окрім прийомної сім'ї, не пов'язаної з дитиною, право на відпустку на умовах відпустки материнство у розмірі:

- 1) 20 тижнів у разі прийому однієї дитини,
- 2) 31 тиждень у разі одночасного прийому двох дітей,
- 3) 33 тижні у разі одночасного прийому трьох дітей,
- 4) 35 тижнів у разі одночасного прийому чотирьох дітей,
- 5) 37 тижнів у разі одночасного прийому п'яти і більше дітей

Проте не довше, ніж дитині не виповниться 7 років, а у випадку дитини, коли було прийнято рішення про обов'язкове навчання не довше, ніж до досягнення 10-річного віку. Схоже, що вищевказане рішення може бути шкідливим для осіб, які керують сімейними установами та непов'язані професійні прийомні сім'ї, починаючи з фактичної опіки над ними в принципі діти нічим не відрізняються від дітей у споріднених та непов'язаних прийомних сім'ях.

Очевидно, що ці вихователі не користуються захистом материнства у сімейних сиротинцях, які виконують свої обов'язки за цивільно-правовим договором (мандатні договори). Вони не є працівниками в значенні трудового законодавства.

Розірвання трудового договору у ситуації, коли директор та вихователі сімейних дитячих будинків працевлаштовані трудовим договором, цей договір припиняється відповідно до положень трудового законодавства. Отже, такі договори можуть бути припинені: за згодою сторін або за заявою однієї із сторін з дотримання строку сповіщення (припускаючи, що працівники сімейних дитячих будинків працюють на невизначений термін – ст. 30 § 1 ГПК[73, с.23]

Вони користуються періодом сповіщення, передбаченим ст 36 § 1 ГПК, тривалість якої залежить від періоду роботи у даного роботодавця і становить: 2 тижні, якщо працівник працевлаштований менше ніж 6 місяців, 1 місяць, якщо працівник працевлаштований принаймні 6 місяців, 3 місяці, якщо працівник працевлаштований не менше 3 років. Під час строку повідомлення вони мають право бути звільнені шукаючи роботу, зберігаючи право на оплату. Її розмір залежить від тривалості періоду повідомлення і становить: 2 робочих дні – два тижні повідомлення та один місяць повідомлення і 3 робочих дні - із попереднім повідомленням про три місяці. (Ст. 37, п. 1 та 2 ГПК).

Працівники сімейних дитячих будинків також користуються захистом, гарантованим ст. 39 ГПК, де зазначено, що роботодавець не може розірвати трудовий договір з працівником, якому не вистачає більше ніж 4 роки до досягнення пенсійного віку, якщо період роботи дозволяє йому отримати право на пенсію за віком досягнувши цього віку. Заслуговує на увагу постулат Лешека Добжинського щодо попереднього права вибуття осіб із сімейної прийомної опіки [74].

Важливою проблемою є те, чи не повинні особи, які працюють у різних формах сімейної прийомної допомоги, не в змозі достроково вийти на пенсію - особливо з огляду на реальну цілодобову систему праці. Людина здійснюючи прийомне батьківство, після роботи протягом багатьох років дійсно стає людиною із сумнівними можливостями прийняття та виховання більшої кількості дітей. У той же час важко очікувати, що вона раптом почне нове професійне життя.

Окрім трудового законодавства, питання про розірвання трудового договору з вихователем закладу турбота та виховання регламентовано в ст. 87а Закону про соціальну допомогу. Пункт 1 цієї статті стосується припинення виконання службових обов'язків учителем, який залишився звинувачений у скоєнні насильницького злочину, включаючи домашнє насильство. Підвіска продовжується до закінчення провадження.

Пункт 87а статті 87а. 2, вказує, що директор догляду за навчальним закладом припиняє трудові відносини з вихователем, який був справедливо засуджений за насильницький злочин.

На закінчення, проблема прийнятної зайнятості повинна бути порушена ще раз вихователями сімейних закладів у двох різних формах: трудовий договір, мандатний договір.

Слід розглянути, чи не суперечить вищезазначене рішення ГПК 22 §1¹ (зайнятість, яка відповідає умовам, необхідним для існування трудових відносин, є працевлаштуванням за адресою виходячи з трудових відносин незалежно від найменування договору, укладеного сторонами) та пункту 1 ГПК (ні допустима заміна трудового договору цивільно-правовим договором за умови дотримання виконання роботи, що відповідає трудовим відносинам).

Усіх обов'язки та функції вихователів, однакові або дуже схожі, це повинно бути тим самим видом роботи.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано ряд висновків:

Виходячи з законодавства, дитячий будинок сімейного типу – прийняття в окрему сім'ю дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування, яка створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, на виховання та для спільного проживання не менш як п'яти дітей-сиріт та/або дітей, позбавлених батьківського піклування. Загальна кількість дітей, включаючи рідних, у такій сім'ї не може перевищувати десяти осіб;

Дитячий будинок сімейного типу – це форма виховання дітей, які залишилися без піклування батьків, що є особливим соціальним інститутом суспільства, який ґрунтується на договорі про передачу дитини (дітей) на виховання в сім'ю на умовах, встановлених законом та договором; наділена законом певним обсягом правосуб'єктності; представляє собою також спосіб спільного проживання осіб незалежно від реєстрації шлюбу прийомними батьками, пов'язаних спільним побутом, дозвіллям; формують свої відносини на основі взаємоповаги і взаємодопомоги; мають взаємні права та обов'язки.

Вказано, що процесом організації дитячих будинків сімейного типу займаються місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, тому ці органи (за місцем проживання дітей до їх влаштування у відповідні заклади) несуть відповідальність за збереження зазначеного житла і повернення його дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, після завершення їх перебування у відповідному закладі для таких дітей, дитячому будинку сімейного типу.

За будь-яких форм улаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у сім'ю, особи, які займаються вихованням та утриманням цих дітей, мають право в установленому законом порядку у будь-який час відмовитися від здійснення цих прав і виконання обов'язків. Такий стан речей зумовлений тим, що в основі відносин між зазначеними особами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, лежить не біологічний зв'язок,

не походження одного від іншого, а законодавчий припис, відповідно до якого за рішенням органу державної влади встановлюються ці відносини.

Права і обов'язки батьків-вихователів припиняються у разі ліквідації дитячого будинку сімейного типу і не можуть бути поновлені, тоді як за першої форми влаштування дітей права і обов'язки її суб'єктів можуть мати поновлюваний характер (наприклад, поновлення усиновителів у батьківських правах), а у деяких випадках тривати безстроково (наприклад, опіка над особами, які є недієздатними і визнані такими після досягнення ними 14-річного віку і до досягнення повноліття).

Таким чином, підставами припинення правовідносин між батьками-вихователями та вихованцями дитячого будинку сімейного типу можуть бути як ті юридичні факти, що необхідні для припинення сімейної форми влаштування, так і ті, що призводять до припинення правовідносин за інтернатної форми.

Дослідження особливостей виникнення та припинення правовідносин у дитячому будинку сімейного типу, а також характеру прав і обов'язків дітей та їх вихователів дає підстави для наступних висновків.

1. Дитячий будинок сімейного типу має ознаки, властиві сімейній формі влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування:

- підстави виникнення правовідносин;
- рівність прав та обов'язків суб'єктів дитячого будинку сімейного типу.

2. Дитячий будинок сімейного типу також має ознаки, властиві інтернатній формі влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування:

- відсутність взаємних прав та обов'язків батьків-вихователів та вихованців дитячого будинку сімейного типу;
- відплатність обов'язків батьків-вихователів.

Виходячи з вище вказаного, дитячий будинок сімейного типу є окремим видом змішаної-сімейної форми влаштування дітей, позбавлених батьківського

підклування, за якої подружжя або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, беруть для виховання та спільного проживання на умовах надання грошового утримання не менше п'яти дітей, позбавлених батьківського піклування, на підставі Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу, що укладається між зазначеними особами та органом, який ухвалив рішення про створення дитячого будинку сімейного типу.

Держава зацікавлена у виконанні сім'єю її функцій і, в першу чергу, в повноцінному вихованні в сім'ї підростаючого покоління, про що свідчить цілий ряд нормативних актів, прийнятих в період незалежності.

Інтерес держави полягає в тому, що ефективний розвиток будь-якого суспільства і держави безпосередньо взаємопов'язане зі сприятливою демографічною ситуацією, формуванням здорового, освіченого, вихованого молодого покоління. Тому в тих випадках, коли виховання дітей в сім'ї порушує їх права, держава зацікавлена в припиненні такого роду правопорушень. Це не тільки право, а й обов'язок держави, яка проголосила себе соціальною і правовою, взяло дитинство під свою охорону. Обов'язком держави є і створення найбільш сприятливої атмосфери для виховання дітей батьками, які взяли на виховання дітей-сиріт або дітей позбавлених батьківського піклування.

Відповідно до «Постанови про функціонування дитячого будинку сімейного типу», вони мають взаємодіяти на партнерських засадах в інтересах дитини, поділяючи відповідальність щодо забезпечення її потреб. Підтримка цих партнерських відносин є одним із завдань вихователя. З одного боку, він може отримати допомогу, з іншого – його робота знаходиться під постійним наглядом соціальних служб – і вихователь загалом не є вільним у прийнятті рішень щодо виховання дитини.

Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 рр. під альтернативним доглядом за дітьми визначає форми догляду за дітьми, які з певних причин не можуть проживати з біологічними батьками (установлення опіки та піклування, улаштування в

прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, патронатні сім'ї, дитячі заклади з умовами проживання, наближеними до сімейних.

Дитячий будинок сімейного типу є важливим соціальним інститутом, що може забезпечити сімейне оточення та соціальне виховання дитини.

Важливим нормативно-правовим актом у регулюванні питання створення та діяльності будинків сімейного типу є положення Кабінету Міністрів України є «Положення про дитячий будинок сімейного типу». Поряд з визначеними положеннями, організації, створення, допомозі у фінансуванні тощо, необхідно виокремити ряд питань, які мають бути враховані щодо функціонування дитячих будинків сімейного типу. Слід врахувати, що регулювання діяльності дитячого будинку сімейного типу підзаконним актом є недотриманням вимог Конституції. Окрім цього, недостатньо визначеною є поняття, ознаки дитячого будинку сімейного типу, його спільні і відмінні риси з іншими видами влаштування, в результаті чого виникають численні непорозуміння в застосуванні законодавства до таких правовідносин.

Правова природа дитячого будинку сімейного типу виокремлюється шляхом чотирьох видів влаштування, а саме: 1) назване батьківство – юридичне заміщення батьківства, при якому відносини між батьками та дітьми прирівнюються до кровноспоріднених (включає два підвиди: усиновлення та фактичне виховання); 2) державне піклування – юридичне заміщення батьківства, при якому відносини між батьками (вихователями) та дітьми (вихованцями) прирівнюються до відносин «вихователь-вихованець» (включає підвиди – будинки дитини – для дітей від народження до трьох років; інтернатний заклад для дітей дошкільного віку; інтернатний заклад для дітей шкільного віку; інтернатний заклад змішаного типу для дітей дошкільного та шкільного віку; загальноосвітню школу-інтернат для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків (може бути з дошкільним відділенням); 3) змішаний вид – влаштування осіб, яке встановлюється з метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно

здійснювати свої права і виконувати обов'язки (включає підвиди – опіку та піклування); 4) професійне (фостерне) виховання – юридичне заміщення батьківства, при якому дитина-сирота або дитина, позбавлена батьківського піклування передається на виховання та проживання у сім'ю іншої особи до досягнення дитиною повноліття, за плату (включає підвиди – прийомну сім'ю, патронат). Для того, щоб з'ясувати правову природу дитячого будинку сімейного типу та його місце серед інших видів влаштування, слід виділити критерії здійснення порівняльного аналізу: підстави влаштування дитини на виховання, обсяг і межі здійснення прав та обов'язків учасників цих правовідносин, правовий статус дитини-вихованця, вимоги до віку особи-вихователя; вимоги до віку особи вихованця; встановлення таємниці влаштування дитини на виховання тощо.

Виходячи з досвіду Польщі, сімейним дитячим будинком керує директор, який також є вихователем. У виняткових випадках, за його відсутності, об'єктом може керуватися інша особа, призначена суб'єктом господарювання лідером (повіт, воєводське самоврядування, католицька церква, інші церкви, релігійні об'єднання, соціальні організації, фонди та асоціації) за погодженням з її директором. Людина, яка має освіту, може стати директором у сімейному дитячому будинку, яка має відповідну підготовку в центрі усиновлення та догляду, та отримала свідоцтво про кваліфікацію для виконання цього завдання, тобто схильність, мотивація, компетентність. За його відсутності сімейним закладом керує особа, призначена керівним органом, за погодженням з директором. Вихователь у сімейному закладі може поєднувати адміністративні та службові функції. У закладі може бути від чотирьох до восьми дітей. У сімейному закладі вихователь може поєднувати адміністративні та службові функції.

Особливу увагу слід звернути, на співпрацю сімейних дитячих будинків з біологічними сім'ями дітей та оцінка законності їх перебування. Навчальний заклад організовує збори і встановлює регулярний, особистий та безпосередній

контакт з батьками та іншими особами-родичів, але, за винятком випадків, коли суд заборонив або обмежив їхні особисті права контакт з дитиною.

Батьки мають право на особистий контакт з дитиною, вони мають повне право на підтримку цих контакти. Однак це не означає, що батьки можуть відвідувати дитину в будь-який час і за будь-яких обставин. Сімейний дитячий будинок визначає правила контактів дитини з батьками за погодженням центру допомоги, а також центр усиновлення та догляду.

Виходячи із законодавства Польщі, дитини в закладі догляду та виховання дітей повинна носити тимчасовий характер, тобто створюються умови «чекання», доки дитина зможе повернутися до своєї родини або бути поміщеним у прийомну сім'ю.

СПИСОК БІБЛЮГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ:

1. Положення про дитячий будинок сімейного типу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
2. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2947-14>
3. Євко В.Ю. Правова природа договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу *Університетські наукові записки*. №3. 2009. С. 67 – 73.
4. Султанова Н.В. Перспективи реформування інституційних форм утримання та соціального виховання дітей в Україні XXI століття. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Вип. XXX 2. 2017. С.51-56.
5. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2947-14>
6. Євко В.Ю. Правова природа договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу *Університетські наукові записки*. №3. 2009. С. 67 – 73.
7. Положення про дитячий будинок сімейного типу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
8. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
9. Солодухіна Л. С. Особливості нормативно-правового врегулювання альтернативного догляду за дітьми в Україні. *Соціальна і гуманітарна політика Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»)* Вип.2. 2018.С.82-90.
- 10.Свіжа О.О. Дитячий будинок сімейного типу в системі видів улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. *Форум права* Вип.2. 2011. С.864-872.
- 11.Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 8402-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №33. ст. 250.

- 12.Суходольська А.С. Розвиток сімейних форм виховання соціальних сиріт. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. Вип. 35. 2018. С. 110-125.
- 13.Бордіян Я. Прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу як альтернативна форма влаштування дітей: державно-управлінський аспект. *Збірник наукових праць. Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 30. С.13
- 14.Євко В.Ю. Правова природа договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу. *Університетські наукові записки*. №3. 2009. С. 67 – 73.
- 15.Положення про дитячий будинок сімейного типу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
- 16.Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2947-14>
- 17.Лоза Т. Динаміка рівня готовності до самостійного життя вихованців ДБСТ при здійсненні їх соціально-педагогічної підтримки. *Людинознавчі студії. серія «педагогіка»*. Вип. 31. С.20-30.
- 18.Бевз Г. М. Соціальне становлення дитини у прийомній сім'ї: соціальний супровід. К. : Укр. ін.-т. соц. досліджень, 2000. 127 с.
- 19.Бевз Г. М. Дитина в прийомній сім'ї: нотатки психолога. К. : Укр. ін.-т. соц. досліджень, 2001. – 101 с.
- 20.Положення про дитячий будинок сімейного типу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
- 21.Пеша І. В. Дитячі будинки сімейного типу як особлива форма сімейної опіки над дітьми-сиротами, позбавленими батьківського піклування. *Український соціум*. 2003. № 1(2). С. 72–80.
- 22.Аналітично-інформаційна довідка про діяльність мережі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та закладів соціального обслуговування у 2011 р. : підсумки проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю у 2011 р. К. 2012. 28 с.

- 23.Буяшенко В. Соціальне піклування в структурі життєдіяльності суспільства : монографія / В. Буяшенко. – К. : Асканія, 2010. – 351 с.
- 24.Губанова О.В. Організаційно-правове регулювання усиновлення в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О.В. Губанова. – К., 2011. – 17 с.
- 25.Комарова Н. Посібник для соціальних працівників щодо підготовки та соціального супроводу прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу : у 2-х кн. / Н. Комарова, І. Пеша. – К. : Держсоцслужба, 2006. – Кн. 1. – 118 с.
- 26.Положення про дитячий будинок сімейного типу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
- 27.Рудий Н.Я. Інститут опіки і піклування в Україні: історико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Н.Я. Рудий. – Л., 2011. – 22 с.
- 28.Сім'я і діти: результати спеціального соціально-демографічного дослідження // Український соціум. – 2008. – № 3. – С. 153–169.
- 29.Черновалюк Ю. Реалізація права на сім'ю шляхом створення дитячих будинків сімейного типу : монографія / Ю. Черновалюк. – Запоріжжя : Просвіта, 2011. – 171 с.
- 30.Свіжа О.О. Дитячий будинок сімейного типу в системі видів улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. *Форум права* Вип.2. 2011. С.864-872.
- 31.Старилов Ю.Н. Административный договор: опыт законодательного регулирования в Германии. *Государство и право*. 1996. №12. С. 40 – 52.
- 32.Євко В.Ю. Правова природа договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу *Університетські наукові записки*. №3. 2009. С. 46 – 73.
- 33.Султанова Н.В. Перспективи реформування інституційних форму утримання та соціального виховання дітей в Україні XXI століття. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Вип. XXX 2. 2017. С.51-56.

34. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 рр. URL: <https://www.kmi.gov.ua/npras>
35. Солодухіна Л. С. Особливості нормативно-правового врегулювання альтернативного догляду за дітьми в Україні. *Соціальна і гуманітарна політика Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»)* Вип.2. 2018. С.82-90.
36. Євко В.Ю. Правова природа договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу *Університетські наукові записки*. №3. 2009. С. 67 – 73.
37. Бутко М. П. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування у здійсненні соціального захисту дітей без батьківської опіки. *Вісн. Черніг. держ. технол. ун-ту. Серія «Економічні науки»*. Чернігів : ЧДТУ, 2012. № 4 (62). С. 316–322.
38. Щербинина О.Е. Правовое регулирование международных торгово-промышленных выставок. Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ленингр. гос. ун-т им. А.А. Жданова. Л., 1984. 20 с.
39. Садиков О.Н. Нетипичные институты в советском гражданском праве *Советское государство и право*. 1979. № 2. С. 32 – 39.
40. Собчак А.А. Смешанные и комплексные договоры в гражданском праве. *Советское государство и право*. 1989. №11. С. 61 – 66.
41. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. URL: <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2004.064.0000593,ustawa-o-pomocy-spoecznej.html>
42. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. z dnia 20 grudnia 2005 r.) URL: https://dsc.kprm.gov.pl/sites/default/files/ustawa_z_dnia_30_czerwca_2005_r._o_finansach_publicznych.pdf
43. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. URL: <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2004.064.0000593,ustawa-o-pomocy-spoecznej.html>

44. Kwaśniewska A. Zozula J. Rodzinne domy dziecka. Problematyka prawna. Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. *Analizy, Raporty, Ekspertyzy*. 1. 2009. S 26.
45. Rozporządzenie ministra pracy i polityki społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych. URL: <http://www.hola.webd.pl/panel/ckfinder/userfiles/20/files/dokumenty/rozporzadzenie.pdf>
46. Kwaśniewska A. Zozula J. Rodzinne domy dziecka. Problematyka prawna. Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. *Analizy, Raporty, Ekspertyzy*. 1. 2009. S 26.
47. Добринський Л. Звіт про проблеми батьків заміна в Польщі URL: http://www.towarzystwonaszdom.pl/files/download/W2006_raportoproblemach.pdf.
48. Kwaśniewska A. Zozula J. Rodzinne domy dziecka. Problematyka prawna. Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. *Analizy, Raporty, Ekspertyzy*. 1. 2009. S 26
49. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. URL: <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2004.064.0000593,ustawa-o-pomocy-spoecznej.html>
50. Госпадарек - Вербанов Б., Сімейні дитячі будинки URL: http://fundacja.archon.pl/index.php?Itemid=36&id=76&option=com_content&task=view.
51. Rozporządzenie ministra pracy i polityki społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych. URL: <http://www.hola.webd.pl/panel/ckfinder/userfiles/20/files/dokumenty/rozporzadzenie.pdf>
52. Kwaśniewska A. Zozula J. Rodzinne domy dziecka. Problematyka prawna. Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. *Analizy, Raporty, Ekspertyzy*. 1. 2009. S 26.

53. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. z dnia 20 grudnia 2005 r.)
URL: https://dsc.kprm.gov.pl/sites/default/files/ustawa_z_dnia_30_czerwca_005_r._o_finansach_publicznych.pdf
54. Госпадарек - Вербанов Б., Сімейні дитячі будинки URL: http://fundacja.archon.pl/index.php?Itemid=36&id=76&option=com_content&task=view.
55. Добринський Л. Звіт про проблеми батьків заміна в Польщі URL: http://www.towarzystwonaszdom.pl/files/download/W2006_raportoproblemach.pdf.
56. The Fostering Network. Towards a Professional Foster Care Service: what it means to be a professional foster carer. – Policy paper, 2008. Access mode URL: <http://www.dundecity.gov.uk/chserv/docs/TowardsaProfessionalFosterCareService.pdf>.
57. Rozporządzenie ministra pracy i polityki społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych. URL: <http://www.hola.webd.pl/panel/ckfinder/userfiles/20/files/dokumenty/rozporzadzenie.pdf>
58. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej URL: <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2004.064.0000593,ustawa-o-pomocy-spoecznej.html>
59. Kwaśniewska A. Zozula J. Rodzinne domy dziecka. Problematyka prawna. Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. *Analizy, Raporty, Ekspertyzy*. 1. 2009. S 26.
60. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej URL: <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2004.064.0000593,ustawa-o-pomocy-spoecznej.html>
61. The Fostering Network. Towards a Professional Foster Care Service: what it means to be a professional foster carer. – Policy paper, 2008. Access mode

- URL: <http://www.dundecity.gov.uk/chserv/docs/TowardsaProfessionalFosterCareService.pdf>.
- 62.Добринський Л. Доповідь про проблеми прийомного батьківства в Польщі. URL: http://www.towarzystwonaszdom.pl/files/download/W2006_raportoproblemach.pdf).
- 63.Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej URL: <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2004.064.0000593,ustawa-o-pomocy-spoecznej.html>
- 64.Kodeks postępowania karnego Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Treść Czytaj więcej: URL: https://prawo-pl.com/kodeks_postepowania_karnego.htm
- 65.Добринський Л. Доповідь про проблеми прийомного батьківства в Польщі. URL: http://www.towarzystwonaszdom.pl/files/download/W2006_raportoproblemach.pdf).
- 66.The Fostering Network. Towards a Professional Foster Care Service: what it means to be a professional foster carer. – Policy paper, 2008. Access mode URL: <http://www.dundecity.gov.uk/chserv/docs/TowardsaProfessionalFosterCareService.pdf>.
- 67.Kwaśniewska A. Zozula J. Rodzinne domy dziecka. Problematyka prawna. Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. *Analizy, Raporty, Ekspertyzy*. 1. 2009. S 26.
- 68.Добринський Л. Доповідь про проблеми прийомного батьківства в Польщі. URL: http://www.towarzystwonaszdom.pl/files/download/W2006_raportoproblemach.pdf).
- 69.Kodeks spółek handlowych – co zmieniło się od 1 stycznia 2017 r. URL: <https://ksiegowosc.infor.pl/obrot-gospodarczy/spolki/751741,Kodeks-spolek-handlowych-co-zmienilo-sie-od-1-stycznia-2017-r.html>

- 70.Добринський Л. Доповідь про проблеми прийомного батьківства в Польщі. URL:
http://www.towarzystwonaszdom.pl/files/download/W2006_raportoproblemach.pdf).
- 71.Kodeks spółek handlowych – co zmieniło się od 1 stycznia 2017 r. URL:
<https://ksiegowosc.infor.pl/obrot-gospodarczy/spolki/751741,Kodeks-spolek-handlowych-co-zmienilo-sie-od-1-stycznia-2017-r.html>
- 72.Kodeks postępowania karnego Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Treść
Czytaj więcej: URL: https://prawo-pl.com/kodeks_postepowania_karnego.htm
- 73.Kwaśniewska A. Zozula J. Rodzinne domy dziecka. Problematyka prawna. Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. *Analizy, Raporty, Ekspertyzy*. 1. 2009. S 26.
- 74.Добринський Л. Доповідь про проблеми прийомного батьківства в Польщі.URL:
http://www.towarzystwonaszdom.pl/files/download/W2006_raportoproblemach.pdf).